

Kaip apsaugoti šeimas, turinčias mažų vaikų

ĮKVEPIANTYS GEROSIOS PATIRTIES PAVYZDŽIAI

Paramos vaikams centras
Children Support Centre

Copyright©Fundacija Dzieci Niczyje
Copyright©Paramos vaikams centras

Vertė: Eglė Kuraitė
Maketą ir grafiką sukūrė: Olga Figurska

Šis leidinys yra finansuojamas iš projekto „Namai be pliaukštelėjimų“, remiamo Europos komisijos DAPHNE III programos. Už šio leidinio turinį atsako leidinio autoriai ir leidinio turinys nebūtinai atspindi Europos komisijos pažiūras.

Namai be pliaukštelėjimų – kiekvienam vaikui
Projekto numeris JUST/2009/DAP3/AG/1122

Šį leidinį parengė: Center against abuse Dardedze [Latvija], Social Activities and Practices Institute [Bulgarija], Nobody's Children Foundation [Lenkija] and Paramos vaikams centras [Lietuva]

Paramos vaikams centras
Children Support Centre

Viršelio nuotraukos:

© NiDerLander – Fotolia.com, © Zsolt Nyulaszi – Fotolia.com,
© Denis Radavanovic – Fotolia.com, © Michael Kempf – Fotolia.com,
© Anatoliy Samara – Fotolia.com, © goodluz – Fotolia.com,
© Helix2012 – Fotolia.com, © Lisa F. Young – Fotolia.com

Turinys

Įvadas » 3

1. **Bulgarija** | Ankstyvoji intervencija ir kūdikių palikimo prevencija » 5
2. **Bulgarija** | „Motinos ir kūdikio” skyrius » 8
3. **Čekija** | Pagalba socialinę atskirtį patiriančioms bei su kitokiais sunkumais susiduriančioms šeimoms » 12
4. **Lietuva** | Saugaus prierašumo ugdymas šeimoje [SAFE] » 16
5. **Lietuva** | Efektyvios tėvystės įgūdžių ugdymas » 19
6. **Latvija** | Netinkamo elgesio su vaikais prevencijos ir ankstyvosios intervencijos programa rizikos grupės šeimoms, auginančioms mažus vaikus – „Angelas sargas” » 22
7. **Latvija** | Kelias į kompetenciją » 25
8. **Latvija** | SOS vaikų kaimai » 28
9. **Lenkija** | Geri tėvai – gera pradžia » 33
10. **Ukraina** | Ankstyvoji vaiko raida: kartu link harmonijos » 37
11. **Vengrija** | „Pradžia namuose” » 40

Įvadas

Šis leidinys – tai įkvepiančios veiklos pavyzdžių rinkinys. Leidinyje pristatomos skirtingos programos, įgyvendinamos Centrinės ir Rytų Europos šalyse, kuriomis siekiama padėti pažeidžiamoms šeimoms, auginančioms mažus vaikus.

Leidiny buvo parengtas bendradrabiaujant dviems tarptautiniams projektams. Europos komisijos Daphne programos projektą „Namai be pliaukštelėjimų kiekvienam vaikui“ („Smack free home for every child“ [nr. JUST/2009/DAP3/AG/1122]) įgyvendino: Socialinės veiklos ir praktikos institutas Bulgarijoje, „Dardedze“ centras Latvijoje, Paramos Vaikams centras Lietuvoje. Kitas projektas, kuris prisidėjo prie šio leidinio parengimo, – tai „Parama šeimai nepaisant sienų“ („Family support beyond borders“), remiamas Vyšegrado fondo. Projektą vykdė „HoSt – Pradžia namuose“ Čekijoje ir „Pradžia namuose“ Vengrijoje. Abu projektus koordinavo Niekieno vaikų fondas Lenkijoje.

Šiame leidinyje aprašytos programos remiasi įvairiais požiūriais į pagalbą šeimai, derinant specialistų ir savanorių teikiamą pagalbą. Pamatinės visų pristatytų veiklos pavyzdžių vertybės remiasi vaiko teise būti mylimu, saugiu, gerbiamu ir nepatirti smurto vaikystėje.

Šio leidinio sudarytojai tikisi, kad jis kitoms organizacijoms ir institucijoms bus jų veiklos įkvėpimo šaltinis.

1. Bulgarija

Ankstyvoji interuencija ir kūdikių palikimo prevencija

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Ankstyvoji intervencija ir kūdikių palikimo prevencija

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

„Socialinės veiklos ir praktikos institutas“ (Social Activities and Practices Institute – SAPI), Sofija, Bulgarija.
„Socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms centras“ („Complex for Social Services for Children and Families” – CSSCF), Šumenas, Bulgarija.
El. paštas: ksu_sh@abv.bg
Tel. nr.: +35954 833124
Internetinis puslapis: www.sapibg.org/regional-centers/ksuds-shumen

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Gimdymo namuose suteikiama tarpdisciplininės komandos (socialinio darbuotojo arba psichologo, gydytojo ir pediatro) pagalba besilaukiančioms moterims ar motinoms, atsiradus padidintai rizikai, kad jos gali palikti savo vaikus. Komanda padeda motinai ir kitiems šeimos nariams pasiruošti vaiko gimimui ir auginimui. Pagalba teikiama ir vaikui gimus: pirmomis dienomis ligoninėje ir motinai su vaiku sugrįžus į namus. Jei vaikas serga, komanda įtraukia ir kitus specialistus. Motinai ypač mokoma būtiniausių tėvystės įgūdžių. Jei motina nėra pasiruošusi pasirūpinti savo vaiku, jam suteikiami laikini globėjai iki kol vaikas bus įvaikintas. Šia programa buvo pasiektas rezultatas, kad per paskutinius metus nei vienas vaikas nebuvo apgyvendintas globos institucijoje.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Ankstyvoji intervencija ir kūdikių palikimo prevencija, teikiant pagalbą nėščioms moterims, motinoms, jaunoms moterims ir rizikos grupės šeimoms.
2. Globos šeimoje suteikimas, vystant globos galimybes kūdikiams ir vaikams turintiems negalią, globos kokybės tobulinimas prieš įvaikinimą.
3. Pagalba besilaukiančioms motinoms suteikiant žinių apie vaikų auginimą – teikiant paslaugą „Nėščiųjų mokykla“ („School for pregnant women“).

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Besilaukiančios moterys; naujagimių tėvai; motinos, priklausančios mažumų grupėms; daugiavaikės motinos; išplėstinės šeimos; rizikos grupės šeimos; globėjai; tėvai, įsivaikinę vaikus.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

1. Ankstyvoji intervencija ir kūdikių palikimo prevencija teikiant pagalbą besilaukiančioms moterims, motinoms ir rizikos grupės šeimoms.

Pagrindinis programos tikslas – ankstyvoji intervencija ir vaikų palikimo prevencija siekiant kuo anksčiau nustatyti pagalbos poreikį ir naujagimių palikimo riziką. Socialinės veiklos ir praktikos institutas (SAPI) apmoko socialinių darbuotojų komandas Šumene, Vidine ir Pazardžike, kur SAPI vadovauja „Socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms centrai“ (CSSCF). Socialiniai darbuotojai iš CSSCF dirba komandoje kartu su medikais ir ligoninės socialiniais darbuotojais. Socialiniai darbuotojai ar medikai ligoninėje praneša, jei motina nusprendžia palikti savo vaiką. CSSCF komanda atlieka pirminį interviu su motinomis, kurio metu socialiniai darbuotojai paskatina jas pasidalinti savo mintimis ir jausmais, susijusiais su kūdikio gimimu, jo vieta šeimoje, šeimos aplinka, papasakoti apie pagrindinę ir išplėstinę savo šeimą, santykius su kitais šeimos nariais, sąlygas ir šeimos pajamas. Socialiniai darbuotojai supažindina motinas su jų teisėmis, taip pat su galimybėmis gauti materialinę ir institucinę pagalbą. Jei po pirminių susitikimų su motinomis palikimo rizika yra patvirtinama, socialiniai darbuotojai vykdo skubų tėvystės gebėjimų ir išplėstinės šeimos socialinės situacijos vertinimą, į procesą įtraukdami ir galimus partnerius. Pagrindinis tikslas yra suvienyti visas palikimo prevencijos pajėgas bei suteikti vaikui galimybę augti šeimoje. Vėliau motinos yra konsultuojamos, siekiant palaikyti jas jau apsisprendus nepalikti vaiko. Kai yra įvykdyta sėkminga prevencija, motinai ir jos šeimai suteikiama pagalba auginti vaiką pirmus metus.

Motinai išėjus iš ligoninės specialistų komanda toliau socialiai ir materialiai jai padeda. Materialinė pagalba, suteikiama su projekto „Šeima kiekvienam vaikui“, gali būti įvairi, pavyzdžiui, šeimoms suteikiama statybinių medžiagų, kad galėtų pagerinti gyvenimo sąlygas, siekiant sugrąžinti vaiką į šeimą. Rizikos grupei priskiriamos motinos skatinamos „planuoti šeimą“ – tai vienas iš metodų, naudojamų neplanuoto nėštumo prevencijai. SAPI organizuoja ir veda neplanuoto nėštumo prevencijai skirtus informacinius susitikimus bendruomenėje Šumene. Susitikimuose dalyvauja romų bendruomenės atstovai, romų bendruomenės lyderiai, sveikatos tarpininkai, bažnyčios atstovai ir kiti. Motinoms suteikiama individuali pagalba priklausomai nuo nustatytų vaiko ir šeimos poreikių.

Motinos gali būti nukreipiamos į kitas institucijas, gali būti informuojamos ir konsultuojamos teisiniais klausimais, susijusiais su socialine pagalba, sveikatos draudimu, teise registruotis į darbo biržą ir kt.

2011 metais gimdymo namuose Šumene, Vidine ir Pazardžike buvo konsultuojama daugiau nei 120 motinų, o 2012 metais – 110 motinų, kurios buvo nusprendusios palikti savo naujagimius. Intensyvaus komandinio darbo dėka buvo įvykdyta sėkminga prevencija – daugiau nei 60 proc. motinų pakeitė sprendimą ir šiuo metu rūpinasi savo vaikais. Joms buvo suteikta materialinė pagalba, konsultacijos ir pagalba auginant vaiką pirmus metus.

2. Globos šeimoje suteikimas, vystant globos galimybes kūdikiams ir vaikams, turintiems negalią, globos kokybės tobulinimas prieš įvaikinimą.

Kitas kūdikių palikimo prevencijos žingsnis – tai atvejų aptarimų organizavimas. Aptarimuose privalo dalyvauti Vaiko teisių skyriaus atstovas, Vaiko apsaugos skyriaus atstovas, regioninio vaikų globos centro atstovas. Jeigu įvertinama, kad šeimos galimybės globoti vaiką yra ribotos, arba kad aplinka yra netinkama vaikui, ir tėvų gebėjimai menki, yra aptariama, kad vaikas bus apgyvendinamas globėjų šeimoje. Globėjų šeima parenkama pagal vaiko individualius poreikius. Socialinis darbuotojas iš regioninio vaikų globos centro susitinka ir pabendrauja su parinkta globėjų šeima, pristato vaiką, jo gyvenimo istoriją. Globėjų šeimos informuojamos, jog gali gauti materialinę pagalbą – viską, ko reikia naujagimiui. Regioninio vaikų globos centro socialinis darbuotojas nuperka viską, ko prireiks kūdikiui. Globėjams teikiama pagalba ir vėliau, vaiką apgyvendinus globėjų šeimoje. Globėjų šeimai teikiama pagalba ir tvarkant vaiko perkėlimo dokumentus.

Pirmas naujagimio perkėlimas į globėjų šeimą vyko 2011 metų gegužės 3 dieną Šumene. 2011 metų rugpjūtį sustabdėme kūdikių perkėlimą į Medicininės – socialinės vaikų priežiūros namus („Homes for medico – social child care“ [HMSCC]), Šumene. Iki 2011 metų pabaigos visi 36 vaikai iš Medicininės – socialinės vaikų priežiūros namų buvo perkelti į globėjų šeimas. Iki 2012 metų pabaigos 31 kūdikis buvo perkeltas tiesiai iš gimdymo namų į globėjų šeimas. 2011 – 2012 metais nė vienas kūdikis nebuvo perduotas institucinei globai.

Norinčių įvaikinti asmenų mokymai pagal Bulgarijoje nustatytus teisės aktus nuo 2011 metų yra privalomi. Rengiami mokymai norintiems įvaikinti asmenims. Jų metu organizuojamas ne tik darbas grupėje, bet ir individualūs susitikimai. Susitikimuose aptariamos galimos paslaugos ir informuojama apie mokymo programos turinį. Susitikimai su klientais vyksta ir mokymų metu, siekiant aptarti konkrečius klausimus, kuriuos iškelė norintys įvaikinti asmenys individualių susitikimų su specialistu metu programoje „Parama šeimai“. Po mokymų organizuojami susitikimai, kuriuose dalinamasi grįžtamuoju ryšiu ir mokymų rezultatais. Mokymo centras tapo vienu populiariausiu Bulgarijoje.

3. „Nėščiujų mokykla“ („School for pregnant women“) – pagalba besilaukiančioms motinoms.

Programa „Nėščiujų mokykla“ skirta nėščiujų grupei. Tai paslauga, kurią teikia CSSCF, bendradarbiaudama su gimdymo namais. Per du mėnesius,

padedant gimdymo namų specialistams, socialiniams darbuotojams ir psichologams, besilaukiančios moterys daugiau sužino ir išmoka apie vaiko ankstyvąją raidą, moters pokyčius prieš ir po gimimo, pasiruošimą vykti į ligoninę, pirmąjį susitikimą su naujagimiui, bendravimo su kūdikiu svarbą bei ugdo pagrindinius vaiko priežiūros įgūdžius.

APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS, SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ

Didžiausias iššūkis buvo pakeisti ir įtvirtinti požiūrį, kad vaikas neturi būti perduotas institucinei globai, jei šeima negali juo pasirūpinti. Dažniausiai tokio požiūrio laikosi medicinos specialistai.

Kitas sunkumas, su kuriuo susidūrėme – tai motinų nuostatos į kontraceptines priemones, norint išvengti neplanuoto nėštumo. Nepaisant to, mes paskatinome aštuonias motinas atlikti medicininius tyrimus bei gydymą, kad joms galėtų būti įstatyta spiralė.

Taip pat susidūrėme su iššūkiu keisti motinų sprendimą palikti vaiką. Dauguma moterų sakė, kad tokį sprendimą jos priėmė dėl finansinių sunkumų ir dėl žinių apie vaiko auginimą stokos.

PROGRAMOS SĖKMĖS ISTORIJA, KURI ILIUSTRUOTŲ, KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA, ATVEJO ILIUSTACIJA

Atvejis Varbitsa savivaldybėje:

Buvo atliktas pirmas ankstyvosios intervencijos žingsnis – socialinis darbuotojas ar ligoninėje dirbantis medikas pranešė apie riziką, kad motina gali palikti savo vaiką. Su ja buvo atliktas pirminis interviu. Pokalbio metu centro socialinis darbuotojas paskatino pasidalinti savo mintimis ir jausmais, susijusiais su kūdikio gimimu, jo vieta šeimoje, šeimos aplinka, papasakoti apie pagrindinę ir išplėstinę savo šeimą, santykius su kitais šeimos nariais, sąlygas ir šeimos pajamas. Motina buvo informuota apie sąlygas ir būdus, kaip pateikti reikiamus dokumentus, siekiant gauti motinystės ir bedarbio išmokas.

Motina buvo apsisprendusi palikti savo vaiką, todėl socialinis darbuotojas turėjo imtis skubių veiksmų ir įvertinti aplinką, kurioje vaikas bus auginamas, jei nebus paliktas – įvertinti išplėstinės šeimos socialinę ir finansinę situaciją. Vėliau buvo organizuojami susitikimai su motina gimdymo namuose, ji buvo konsultuojama, siekiant padėti priimti geriausią sprendimą naujagimiui ir jo nepalikti.

Po antro susitikimo motina pakeitė savo sprendimą palikti vaiką. Iš socialinio darbuotojo parengto įvertinimo buvo aišku, kad motinos ir jos išplėstinės šeimos finansinė būklė nėra gera, taigi motinai buvo skirti kūdikiui reikalingi daiktai bei drabužiai.

Su motina ir šeima buvo susitinkama ir vėliau, kai jis grįžo iš ligoninės namo, siekiant stiprinti motinos, vaiko ir išplėstinės šeimos bendravimą ir tarpusavio santykius.

2. Bulgarija

„Motinos ir kūdikio” skyrius

PROGRAMOS PAVADINIMAS

„Motinos ir kūdikio” skyrius

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

„Socialinės veiklos ir praktikos institutas” (Social Activities and Practices Institute – SAPI), Sofija, Bulgarija.
„Socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms centras” („Complex for Social Services for Children and Families” – CSSCF), Šumenas, Bulgarija.
El. paštas: ksu_sh@abv.bg
Tel. nr.: +35954 833124
Internetinis puslapis: www.sapibg.org/regional-centers/ksuds-shumen

PROGRAMOS APRAŠYMAS

„Motinos ir kūdikio” skyrius – paslaugos, kuriomis siekiama suteikti pagalbą ir saugią aplinką pažeidžiamoms motinoms ir mažiems vaikams. Pagalba teikiama naudojant interaktyvius metodus, kuriais siekiama įtvirtinti ir ugdyti motinų gebėjimą auginti savo vaikus.

Pagalbos programa remiasi atsparumo koncepcija. Paslaugos teikiamos per Paramos šeimai skyrių „Socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms centre” (CSSCF) Šumene nuo 2008 metų.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Palikimo ir vaikus žalojančio elgesio prevencija.
2. Vaikų perkėlimo į Medicininės – socialinės vaikų priežiūros namus prevencija.
3. Vaikus žalojančio elgesio ir smurto šeimoje prevencija. Prevencija vykdoma padedant, konsultuojant ir teikiant paramą besilaukiančioms motinoms ir šeimoms, suteikiant motinoms galimybę ugdyti pozityvaus auklėjimo įgūdžius.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Rizikos grupei priskiriamos motinos; motinos, priskiriamos mažumų grupėms; daugiavaikės motinos; vienišos motinos; išplėstinės šeimos; šeimos, priskiriamos rizikos grupei.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Paslauga „Motinos ir kūdikio” skyrius tapo labai gera alternatyvia paslauga tais atvejais, kai vaikai susiduria su rizika būti tėvų palikti arba vaikai patiria smurtą, arba kai patys tėvai yra smurto šeimoje aukos. Suteikiant motinoms apgyvendinimą ir paramą, psichologinę, socialinę ir edukacinę pagalbą, joms suteikiama galimybė sukurti saugų prierašumą su savo vaiku, ugdyti socialinę kompetenciją ir socialinius įgūdžius: problemų sprendimo, bendravimo, santykių kūrimo įgūdžius, keisti nuostatas ir kt.

70 proc. visų paslaugų gavėjų buvo nepilnametės motinos ir motinos su protine negale. Iš jų 90 proc. buvo merginos, užaugusios globos institucijose, beveik nepatyrusios šeimyninio gyvenimo, taip pat šiuo metu neturinčios palaikančios aplinkos. Su jomis dirbant buvo siekiama stiprinti pasitikėjimą savimi, pozityvias nuostatas į gyvenimą, ugdyti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Tęsiant darbą vėliau su šiomis motinomis buvo siekiama skatinti prierašumą ir vaikų priežiūros įgūdžius. 2011 metais Motinos ir kūdikio skyriaus paslaugomis daugiausiai naudojosi vienišos motinos, motinos, kurios nesulaukia pagalbos iš savo sugyventinių, giminių, kurios yra seksualinės prievartos aukos.

Klientės, kurios naudojosi Motinos ir kūdikio skyriaus paslaugomis 2011 metais buvo nukreiptos per Vaikų apsaugos skyrių („Child Protection Department” [CPD]) 6 mėnesių laikotarpiui: iš Šumeno miesto savivaldybės – 54,55 proc., iš Veliki Preslav miesto savivaldybės – 18,15 proc., iš Novi Pazar miesto savivaldybės – 9,1 proc., iš Venets miesto savivaldybės – 9,1 proc., iš Razgrado miesto savivaldybės – 9,1 proc. Duomenys rodo, kad paslaugomis naudojosi asmenys ne tik iš vietinių savivaldybių, bet ir iš kitų savivaldybių bei rajonų.

Gaudamos specializuotą pagalbą ir specialistų konsultacijas, motinos ugde tėvystės įgūdžius ir įgijo daugiau pasitikėjimo savo gebėjimais.

2011 metais buvo sėkmingai pasiekti užsibrėžti tikslai ir suteikta pagalba motinoms bei vaikams, įgyvendinta sėkminga vaikų palikimo ir perkėlimo į globos institucijas prevencija. Vienuolika vaikų, kai jiems sukako 14 metų, gyveno su savo motinomis, vienas vaikas gyveno globėjų šeimoje: – penkioms motinoms pagelbėjo jų sugyventiniai, taigi jų vaikai galėjo augti šeimos aplinkoje;

- vienai motinai pagelbėjo jos tėvai, todėl jos vaikas gali augti šeimos aplinkoje;
- dviem vienišoms motinoms giminaičiai padeda auginti vaiką;
- vienas vaikas buvo perkeltas į globėjų šeimą, nes motina turi dirbti, kad pagerintų savo finansinę situaciją.

Taip pat svarbios Motinos ir vaiko” skyriaus teikiamos paslaugos – tai tęstinė pagalba tėvams išėjus iš skyriaus, siekiant užtvirtinti įgytus socialinės integracijos ir vaikų auginimo įgūdžius. Sprendimą teikti tęstinę pagalbą priima komanda susirinkimo metu. Susitikime dalyvauja socialinis darbuotojas, dirbantis su konkrečiu atveju, socialinis darbuotojas iš Vaikų apsaugos skyriaus ir kiti specialistai. Vaikų apsaugos skyrius paskiria CSSCF teikti ilgalaikes paslaugas ir padėti motinai.

**APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS,
SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE
ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ**

Su iššūkiais nesusidūrėme.

**PROGRAMOS SĖKMĖS
ISTORIJA, KURI ILIUSTRUOTŲ,
KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA,
ATVEJO ILIUSTACIJA**

2012 metų balandžio 27 dieną vaikas ir motina atsiduria Socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms centro Motinos ir kūdikio skyriuje, Šumene. Socialiniai darbuotojai ir psichologai pastebi, kad motinai reikalinga pagalba, ir svarbu užtikrinti, kad vaiko fiziologiniai ir psichologiniai poreikiai būtų patenkinti. Šumeno ligoninės neonatologinės epikrizės duomenys rodo, kad kūdikis gimė 2012 metais kovo 29 dieną, svoris – 1450 g., ūgis – 40 cm, su apie 1 cm dydžio hemangioma ant kaktos. Motina su kūdikiu buvo išleisti iš ligoninės 2012 balandžio 25 dieną, kai kūdikis jau svėrė 2010 g. Prieš perkeliant motiną ir vaiką į Motinos ir kūdikio skyrių vaikui buvo atliekami medicininiai tyrimai intensyvios priežiūros skyriuje siekiant įvertinti jo sveikatos būklę. Buvo nustatyta, kad kūdikis sveria 1940 g., neturi sveikatos problemų, šeimos aplinkoje nepriežiūros rizikos nėra. Informacija iš Vaikų apsaugos skyriaus ataskaitos rodo, kad motinai trūksta gebėjimų rūpintis vaiku: ji nesugeba pakankamai tiksliai įvertinti kūdikio būklės ir nežino, kokie yra jo pagrindiniai poreikiai.

2012 metais gegužės 4 dieną, siekiant parinkti tinkamą gydytoją vaikui, buvo imtasi tam tikrų veiksmų. 2012 gegužės 7 dieną bendrosios praktikos gydytojas apžiūrėjo vaiką. Kūdikio svoris buvo 2250 g, ūgis 46 cm. 2012 gegužės 28 dieną, po intensyvaus stebėjimo, bendrosios praktikos gydytojo rekomendacijų ir Motinos ir kūdikio skyriaus komandos pagalbos kūdikis pasiekė 3000 g. svorį, jo ūgis buvo 47 cm. Ant kaktos esanti hemangioma augo, taigi socialinis darbuotojas palydėjo motiną ir vaiką susitikti su bendrosios praktikos gydytoju, kuris nukreipė motiną pasikalbėti su chirurgu. Bendradarbiaujant su Šumeno miesto chirurgais, 2012 birželio 4 dieną vaikui atlikta operacija Varnos klinikoje.

Komandoje buvo aptartas šis atvejis ir tai, kokia yra sudėtinga vaiko būklės diagnostavimo procedūra, todėl socialiniai darbuotojai skatino hospitalizuoti vaiką išsamiam mediciniam ištyrimui. 2012 liepos 6 dieną socialinis darbuotojas, motina ir vaikas apsilankė bendrosios praktikos gydytojo kabinete, prašydami siuntimo gultis į ligoninę. Buvo nuspręsta, kad vaiką reikia skubiai hospitalizuoti Šumene. Jis iš karto buvo nuvežtas į ligoninę,

vaiką lydėjo centro specialistai. Ligoninės priimamajame buvo konsultuojamasi su specialistais – pediatru, chirurgu ir kt. Po apžiūros chirurgas pasakė, kad šiuo metu vaikui nereikalinga skubi hospitalizacija, jam reikalinga specialisto priežiūra. Gydytojai konsultantai teigė, kad turi būti suplanuotas vaiko paguldymas į ligoninę.

2012 metais birželio 11 dieną centro specialistai dar kartą palydėjo motiną ir vaiką į „St. Marina” ligoninę Varnoje, kad jis būtų hospitalizuotas, remiantis vaiko gydytojo nukreipimu ir Šumeno ligoninės gydytojų rekomendacijomis. Kai tapo aišku, kad vaiko nereikia hospitalizuoti, vaikas buvo užrašytas MRI procedūrai 2012 metais birželio 18 dieną. Buvo konsultuojamasi su anesteziologu, kuris rekomendavo pasikonsultuoti su pediatru ir atlikti tyrimus.

Šiuo metu mes toliau aktyviai padedam motinai sekti gydytojų, profesorių ir kitų medicinos specialistų nurodymus.

3. Čekija

HoSt – pagalba socialinę atskirtį patiriančioms bei su kitokiais sunkumais susiduriančioms šeimoms

PROGRAMOS PAVADINIMAS

HoSt – pagalba socialinę atskirtį patiriančioms bei su kitokiais sunkumais susiduriančioms šeimoms

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

Programą įgyvendina nevyriausybinė, ne pelno siekianti organizacija „HoSt – Pradžia namuose Čekijoje“ („HoSt Home – Start Czech Republic“ [HoSt]).

Kontaktai:

Alžběta Benčová

Adresas: Holandska 22, Praha 10, Čekija

Tel. nr.: +420 272 656 031; +420 777 801 404

El. paštas: info@hostcz.org, bencova@hostcz.org

Internetinis puslapis: www.hostcz.org

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Programa yra skirta tėvams, auginantiems vaikus iki 6 metų amžiaus ir susiduriantiems su sudėtingomis gyvenimo situacijomis, pavyzdžiui: skyrybos, vienišumas, bedarbystė, ilgalaikės ar rimtos sveikatos problemos, socialinė atskirtis ar kt. Pagalbą teikia apmokyti savanoriai, turintys tėvystės patirties. Prieš pradėdami darbą, visi savanoriai yra apmokomi, kaip dirbti su šeimomis ir vaikais, siekiant užtikrinti, kad savanoriai turėtų būtinas žinias bei įgūdžius ir galėtų suteikti tinkamiausią pagalbą. Apmokyti savanoriai susitinka su šeimomis vieną kartą per savaitę. Jų pagalba dažnai yra praktinė, daugiau dėmesio skiriant vaikų auginimui ir priežiūrai, namų

ruošos darbams ir tėvų skatinimui praplėsti santykių tinklą bei veiksmingai pasinaudoti bendruomenės paslaugų teikiama pagalba. Teikiama pagalba priklauso nuo tėvų poreikių. Tokie susitikimai trunka iki 2 metų. Per šį laikotarpį savanoriai ir jų bendravimas su šeima yra nuolat prižiūrimas, vyksta supervizijų susitikimai su koordinatoriumis.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Padėti tėvams suteikti savo vaikams gerą gyvenimo pradžią.
2. Užkirsti kelią vaiko atskirymui nuo šeimos.
3. Skatinti ir stiprinti tėvų identiteto jausmą šeimose, siekiant padėti vaikams augti sveikai pačiais pirmais raidos etapais.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Specifinė tikslinė grupė – tai tėvai, kurie augina jaunesnius nei 6 metų amžiaus vaikus.

„HoSt“ dirba su šeimomis, kurios išgyvena įvairius sunkumus. Jas būtų galima suskirstyti į tris grupes:

1. Tėvai iš aplinkos, kuri vadinama „normalia“, tačiau šeima išgyvena sudėtingą laikotarpį ar situaciją, pavyzdžiui: išgyvena netektį, skyrybas, kuris nors iš šeimos narių serga sunkia liga ar turi negalią, patiria izoliaciją ar vienišumą. Šiai grupei priklauso ir labai jauni tėvai, vieniši tėčiai ir besilaukiančios moterys.
2. Tėvai, kurie susiduria su socialinės atskirties grėsme arba jau patiria socialinę atskirtį, dažnai tokios šeimos vadinamos probleminėmis. Jos susiduria su bedarbyste, priklausomybėmis nuo narkotikų ar alkoholio, izoliacija, pasireiškiančia dėl priklausymo mažumos grupei ar imigrantų statuso visuomenėje, ar kt. Vaikai šiose šeimose dažnai priklauso nuo Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos skyriaus, su kuriuo „HoSt“ artimai bendradarbiauja.
3. Trečiai grupei priklausytų tos šeimos, iš kurių buvo paimti vaikai ir perkelti į globos instituciją, o dabar jie yra grąžinami į šeimą.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Dalyviai – tėvai – yra atrenkami iš jau apibūdintų trijų grupių.

Kiekvienas tėvas gali kreiptis pagalbos. Vieninteliai apribojimai: augina vaikus iki 6 metų amžiaus, tuo laikotarpiu nepiktnaudžiauja narkotikais, alkoholiu ir kt., šeimoje nėra aktyvaus smurto, prievartos ar vaikų nepriežiūros (jei taip yra, tai reiškia, kad problema dar vis tęsiasi ir ją pirmiausiai turi spręsti Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos skyrius ar policija), nėra gydėsi dėl psichinių sutrikimų. Šiais apribojimais siekiama apsaugoti ir savo savanorius.

Paslaugą teikia apmokyti savanoriai, kurie turi tėvystės patirties. Savanorius atrenka, apmoko ir jiems padeda vietinių HoSt skyrių Prahoje, Brno ir Liberece darbuotojai. Prieš pradėdami darbą, jie turi išklaudyti pasiruošimo kursą, kaip dirbti su šeimomis ir vaikais, siekiant užtikrinti, kad savanoriai turėtų visas žinias bei įgūdžius reikalingus padėti šeimai. Visi, kurie sėkmingai baigia savanorių pasiruošimo kursus, pasirašo savanorio sutartį. Sutartyje yra numatomos teisės ir atsakomybės, susijusios su „HoSt“

savatorio vaidmeniu. Taip pat numatoma pareiga dalyvauti reguliariose supervizijose ir išlaikyti konfidencialiai informaciją apie HoSt paslaugomis besinaudojančius asmenis. Savanoris aplanko šeimą jos namuose, praleidžia kartu po dvi ar tris valandas per savaitę. Tokia pagalba gali tęstis ilgiau nei metus (ilgiausiai – du metus). Praėjus šiam laikui, savanoris gali nuspręsti, ar nori susitikti su nauja šeima ar užbaigti savanorystę (dėl įvairių priežasčių: naujo darbo, šeimos, nėštumo ar kt.).

Savanoriai ir jų bendravimas su šeima yra nuolat prižiūrimi, savanoriams teikiamos koordinatorių konsultacijos. Tam tikrais atvejais, konsultuoti yra kviečiami ekspertai. Visų trijų vietinių skyrių biuruose yra naudingos literatūros bibliotekos, kuriose savanoriai gali rasti knygų bei žurnalų apie šeimą, auklėjimą, psichologiją bei socialinį darbą.

**APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS,
SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE
ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ**

Projekto vykdymo pradžioje susidūrėme su priešišku savanorystei. Komunistinio režimo laikotarpiu ši veiklos sritis įgijo blogą vardą – savanorystė buvo privaloma visiems. Savanoriai dalyvauja mūsų programoje, nes juos rekomenduoja kiti savanoriai arba atsiunčia įdarbinimo centrai

Taip pat buvo labai svarbu pradėti artimą bendradarbiavimą su Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos skyriumi, kad galėtume pasiekti šeimas, kurioms reikalinga mūsų pagalba. Turėjome labai atsargiai pasakoti apie savo projektą, kad nebūtume klaidingai suprasti (tiksliai apibūdinti, ką mes galime padaryti, o ko ne). Tam pradžioje reikėjo nemažai pastangų, tačiau dabar mes palaikome gerus ryšius ir bendradarbiaujame su Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos skyriumi.

Pagalba šeimai gali reikalauti daug pastangų ir energijos. Yra būtina sutelkti dėmesį į savanorių paruošimą ir suteikti jiems reikiamą pagalbą bei supervizijas. Šeimoms dažnai trūksta pagrindinių žinių, įpročių ir įgūdžių, kaip rūpintis vaikais, namais, kaip ieškoti darbo, jį išlaikyti ir kt.

**PROGRAMOS SĖKMĖS
ISTORIJA, KURI ILIUSTRUOTŲ,
KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA,
ATVEJO ILIUSTRACIJA**

Atvejis – Vera

Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos skyriaus socialinė darbuotoja kreipėsi į HoSt dėl jaunos motinos Veros, kuri augina 4 metų amžiaus berniuką Džeimsą. Jai kilo įtarimas, kad šeimoje gali būti problemų dėl kvaišalų vartojimo. Vera išgyveno sunkias skyrybas. Jos tuometinis vyras elgėsi netinkamai su Vera ir jos sūnumi, skyrybų metu jis nuolat grasino, įžeidinėjo kaimynus. Vera bijojo ir dėl savęs, ir dėl savo sūnaus, ji jautėsi beviltiškai, pavargusi. Džeimsas buvo sutrikęs, negalėjo užmigti, dažnai verkdamas ir bijodavo nepažįstamųjų.

Savanorė Ana, vyresnės nei Vera kartos moteris, pradėjo lankytis šeimoje. Greitai jos susidraugavo. Vera buvo įvaikinta, tačiau su ją įvaikinusiais tėvais ji nesutarė, nesiekė kontakto. Ana Džeimsui buvo tarsi močiutė, o Verai tarsi mama ar teta, kuri ją palaikė skyrybų laikotarpiu ir vėliau. Anos padedama, Vera pradėjo nedidelį remontą namuose, siekdama atsinaujinti ir paversti butą jaukesniu, šviesesniu ir tinkamesniu auginti vaiką. Ana taip pat paskatino Verą praleisti daugiau laiko lauke, visi kartu jie vykdavo į nedideles keliones, zoologijos sodą. Pamažu Džeimsas tapo linksmesnis,

labiau atsipalaidavęs, geriau miegojo. Kai situacija kiek palengvėjo, Vera susisiekė su savo tėvais ir, siekdama padėti savo sūnui, pradėjo su jais daugiau bendrauti.

4. Lietuva

Saugaus prieraišumo ugdymas šeimoje (Safe Attachment Family Education (SAFE))

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Saugaus prieraišumo ugdymas šeimoje (Safe Attachment Family Education (SAFE))

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

Lietuvoje 6 – iose savivaldybėse programą įgyvendina Paramos vaikams centras (www.pozityvitevyste.lt). Programos autorius – Dr. Karl Heinz Brisch, vaikų, paauglių ir suaugusiųjų psichiatras, psichoterapeutas, dirbantis Dr. Von Hauner ligoninėje Miuncheno universitete, Vokietijoje.

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Programa „SAFE“ yra sukurta siekiant formuoti saugų prieraišumą tarp tėvų ir vaikų. Ji paremta prieraišumo teorija. Prieraišumas – tai stabilus, ilgalaikis, emociškai svarbus abipusis ryšys, kuris kuriasi pirmaisiais vaiko gyvenimo metais tarp kūdikio ir jam reikšmingo suaugusiojo. Šis ryšys lemia vaiko fizinę, kognityvinę ir emocinę raidą, taip pat gebėjimą vėliau gyvenime užmegzti ir išlaikyti ilgalaikius santykius. Siekiant suformuoti saugų ryšį, labai svarbus yra tėvų jautrumas. Dalyvavimas programoje „SAFE“ skatina saugų prisirišimą bei įgalina tėvus geriau suprasti vaikų emocinius poreikius, ypač susijusius su prieraišumo formavimu ir jautriu reagavimu (akių kontaktu, fizinių kontaktu, kalba). Vaizdo medžiagos analizės metu tėvai mokosi suprasti kūdikių signalus, tiksliai juos interpretuoti ir greitai bei tinkamai reaguoti. Taip pat skiriamas dėmesys ir poros tarpusavio santykių stiprinimui gimus vaikui.

Programa „SAFE“ susideda iš trijų dalių: visos dienos grupiniai užsiėmimai iki vaiko gimimo; jautrumo ugdymas; individualios konsultacijos ir pagalbos linija, traumos terapija. Programoje naudojami metodai: prieraišumo teorijos ir vaizdinės medžiagos pristatymas, svarbių temų aptarimas didelėse ir mažose grupėse, atsipalaidavimo pratimai ir vaidmenų žaidimai.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Tėvų saugumas.
2. Kūdikio saugumas.
3. Saugaus prieraišumo tarp tėvų ir vaiko puoselėjimas.
4. Prieraišumo sutrikimų ir tėvų traumų perdavimo vaikams prevencija.
5. Tėvų švietimas apie saugų prieraišumą ir kūdikio poreikius.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Kūdikio besilaukiantys tėvai;
Tėvai auginantys vienerių metų amžiaus vaiką.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Programa „SAFE“ yra skirta kūdikio besilaukiantiems tėvams. Dalyviai programą pradeda 20 – 23 nėštumo savaitę. Susitikimai vyksta nedidelėse grupėse (5 – 6 poros) iki kol vaikas yra vienerių metų amžiaus. Grupė susitinka sekmadieniais, viena kartą per mėnesį: 4 savaitgalius iki vaiko gimimo ir 6 savaitgalius po gimimo. Po gimimo į susitikimus tėvai ateina kartu su kūdikiais.

Vyksta ir individualūs susitikimai. Prieš vaiko gimimą su kiekvienu iš tėvų yra atliekamas „Individualus suaugusiųjų prieraišumo interviu“, kurio metu kalbama apie jų asmeninę prieraišumo patirtį ar traumą. Gimus vaikui, skiriami 4 individualūs susitikimai video medžiagos analizavimui, mokantis praktinių jautrumo įgūdžių: maitinimo, sauskelnių keitimo, maudymo, ribų nustatymo.

Šiuo metu Lietuvoje yra parengta 17 „SAFE“ mokymų vedėjų. 70 tėvų jau dalyvavo šiuose kursuose.

APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS, SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ

Didžiausias iššūkis – dalyvių atkritimas (vieno arba abiejų tėvų), kai programa jau vyksta, nes grupės procesas ir grupės narių tarpusavio parama yra labai svarbi.

PROGRAMOS SĖKMĖS ISTORIJA, KURI ILIUSTRUOTŲ, KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA, ATVEJO ILIUSTACIJA

Jauna pora pradėjo dalyvauti „SAFE“ programoje, kai laukėsi pirmagimio. „Individualaus suaugusiųjų prieraišumo interviu“ metu abu tėvai atskleidė, kad jų prieraišumas su jų pačių tėvais yra nesaugus. Tėčio tėvai buvo išsiskyrę, mama vaikystėje turėjo trauminės patirties bei patyrė žiaurias motinos bausmes. Abu suprato, kad nenori kartoti savo tėvų klaidų, nori sukurti kitokį, saugesnį ir patikimą ryšį su savo vaiku. Jie dalyvavo grupės susitikimuose, buvo labai įsitraukę ir susidomėję. Nėštumo metu moti-

na išgyveno daug nerimo ir baimės dėl kūdikio, ir diskusijos grupėje bei grupės parama padėjo jai jaustis saugiau. Jiems gimė berniukas. Tėvai pradėjo pažindintis su kūdikiu ir mokytis „skaityti“ jo ženklus. Visi tėvai atėjo į grupės susitikimą su kūdikiais. Jie galėjo dalintis savo patirtimi ir išklausti kitų tėvų pasakojimų. „Aš maniau, kad mano kūdikis per daug verkia, bet dabar matau, kad jis verkia ne daugiau nei kiti“ – pasakojo motina grupei. Vaikas gerai augo, daug šypsojosi ir norėjo žaisti vis daugiau ir daugiau. Tėvai galėjo dalintis su grupe savo nauja patirtimi, patarti vieni kitiems ir palaikyti. Po 3 mėnesių jų berniukas tapo irzlus. Tėvai buvo konsultuojami ir buvo kalbama apie riziką suteikti vaikui pernelyg daug stimuliacijos, todėl tėvai turėjo stebėti vaiką – kaip jis reaguoja į žaidimo situacijas. Tėvų jautrumas vaiko ženkliams ir reakcijoms dar sustiprėjo. Kai kūdikiui buvo 6 mėnesiai, mama vėl pradėjo sportuoti, o tėtis daug dirbo ir mažai buvo namuose. Buvo svarbu atkreipti dėmesį ir į poros santykius. Individuali konsultacija padėjo jiems suprasti, kokie jie išsekę: mama – nuo nuolatinio emocinio bendravimo su kūdikiu ir namų ruošos, tėtis – nuo darbo ir atsakomybės už šeimą. Jie pradėjo padėti vienas kitam, leisti išeiti atsipalaiduoti. „Pradžioje buvo sunku, kai mano žmonos nebuvo namuose, ir aš turėjo prižiūrėti kūdikį pusę dienos. Ypač kai ji vėluodavo, o vaikas nenusitodavo verkti. Bet kažkuriuo momentu aš supratau, kad galiu tai išbūti ir nuraminti savo sūnų.“ – pasakojo tėvas. Ši pora susidraugavo ir su kitomis programoje dalyvavusiomis poromis, susitikdavo pabendrauti. Kai berniukui buvo vieneri metai, jo prierašumas su tėvais buvo saugus, poros santykiai buvo pakankamai stiprūs ir dabar jie laimingai laukiasi antro kūdikio.

5. Lietuva

Efektyvios tėvystės įgūdžių ugdymas

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Efektyvios tėvystės įgūdžių ugdymas

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

Programą Lietuvoje įgyvendina dvi NVO: Bendruomenių kaitos centras (www.bkcentras.lt) ir Paramos vaikams centras (www.pvc.lt). Projekto ir programos internetinis puslapis – www.pozityvitevyste.lt

Programa buvo sukurta, kaip projekto „Pozityvi tėvystė“, finansuojamo Nyderlandų vyriausybės, dalis. Projekte bendradarbiavo šie partneriai: Bendruomenių kaitos centras (BKC) ir Paramos vaikams centras (PVC) iš Lietuvos ir Jaunimo, visuomenės ir švietimo centras [Expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, (JSO)] iš Olandijos. Projektą ir mokymus parengė Karin Van Assen, Jolanta Blažaitė, Aušra Kurienė ir Han Spanjaard.

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Mokymų programa sudaryta iš kelių dalių. Tėvams yra pristatomi skirtingi auklėjimo stiliai, jie supažindinami su vaiko raidos poreikiais ir vaiko elgesio formavimo principais. Mokymų metu tėvai išmoksta tam tikrų pozityvaus auklėjimo įgūdžių, pavyzdžiui: suteikti vaikui dėmesio, pagirti ir apdovano- ti, nustatyti ribas ir drausti, skirti prasmingas nuobaudas ir taikyti atskyri- mą, jei to reikia. Kiekviename susitikime dalyviams skiriami namų darbai, kurie aptariami kito susitikimo metu. Mokymų metu naudojami vaidmenų žaidimai bei vaizdo medžiaga. Susitikimų struktūra: informacijos prista-

tymas, aptarimas, vaizdo medžiagos pristatymas ir aptarimas, vaidmenų žaidimai, namų darbų aptarimas.

Programos įgyvendinimo metu buvo sudarytas mokymų vadovas.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Skatinti pozityvią tėvystę Lietuvoje.
2. Mokyti tėvus naudoti pozityvios tėvystės įgūdžius auginant vaikus, skatinti auginti vaikus demokratiškiau (daugiau palaikymo, saugojimo, pozityvumo).
3. Didinti pasitikinčių ir sveikų vaikų bei savimi pasitikinčių tėvų skaičių Lietuvoje.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Tėvai ir globėjai, auginantys nuo 3 iki 10 metų amžiaus vaikus.
Tėvai, kuriems kyla klausimų apie vaikų auginimą.
Tėvai, kurie nori išmokti naujų tėvystės įgūdžių.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Dalyviams – tėvams – yra suteikiama galimybė dalyvauti mokymuose savanoriškai.

Grupė susitinka 6 kartus po 2 valandas.

Mokymus veda specialistai, naudodamiesi mokymų vadovu „Veiksmingi tėvystės įgūdžiai“

APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUŠ, SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ

Savanoriškai mokymus lankantys tėvai yra labai motyvuoti ir vertina mokymus.

Dažnai tėvai, kurie savo noru lanko mokymus, yra geri tėvai, dažniausiai jau orientuoti naudoti pozityvius auklėjimo metodus.

Iššūkis yra motyvuoti dalyvauti mokymuose tėvus, kurie naudoja netinkamas priemones auklėdami vaikus arba smurtauja prieš juos. Bandymai tokius tėvus nukreipti į mokymus per Vaiko teisių apsaugos skyrius ne visada buvo veiksmingi.

PROGRAMOS SĖKMĖS ISTORIJA, KURI ILIustruotų, KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA, ATVEJO ILIustracija

Per vienerius programos vykdymo metus Lietuvoje buvo paruošta daugiau nei 100 specialistų, kurie vedė mokymus. Daugiau nei 1500 tėvų dalyvavo mokymų programoje.

Mokymų vedėjai:

Dalyvių atsiliepimai:

„Aš vėl pradėjau džiaugtis tuo, kad esu mama. Aš pasitikiu savimi, man patinka mano sūnus, man patinka su juo leisti laiką. Aš jaučiausi beviltiš-

kai, jaučiausi kalta, kad nežinau, kaip suvaldyti jį namuose. Dabar aš vėl jaučiuosi laiminga mama...“

„Dabar viskas atrodo taip paprasta, kai jau pasibaigė tas košmaras. Nepamenu, kad su savo vaiku eičiau į viešumą, o dabar mes kartu einame apsipirkti. Visi kartu nuėjome į kavinę, ir, įsivaizduokite, nieko blogo neatsitiko. Tai stebuklas.“

„Aš niekada nemaniau, kad yra taip svarbu suprasti vaiko jausmus. Aš netgi nežinau, kaip pati jaučiuosi. Man tai yra visiškai naujas pasaulis...“

6. Latvija

Netinkamo elgesio su vaikais prevencijos ir ankstyvosios intervencijos programa rizikos grupės šeimoms, auginančioms mažus vaikus – „Angelas sargas”

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Netinkamo elgesio su vaikais prevencijos ir ankstyvosios intervencijos programa rizikos grupės šeimoms, auginančioms mažus vaikus – „Angelas sargas”

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

„Dardedze” centras, Ryga, Latvija
Adresas: Cieceres g. 3a, Ryga, LV – 1002, Latvija
Tel. nr.: +371 67600685
Faksas: +371 67612614
El. paštas: info@centrsdardedze.lv
Internetinis puslapis: www.centrsdardedze.lv

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Programa „Angelas sargas” – tai bendruomene paremta prevencijos programa jauniems tėvams, auginantems mažus vaikus iki 1 metų amžiaus, kartais iki 3 metų amžiaus. Ši programa skirta jauniems tėvams iš rizikos grupės. Joje mokoma apie vaiko raidą, tėvų ir vaikų santykius, suaugusiųjų santykius, teikiama informacija apie bendruomenės išteklius bei stiprinamas tėvų – vaikų ryšys, prierašumas. Daug dėmesio skiriama praktinių įgūdžių, kaip rūpintis kūdikiu, mokymui. Pagrindinis tikslas yra ankstyvoji intervencija ir netinkamo elgesio su vaikais šeimoje prevencija.

PROGRAMOS TIKSLAI

Programos tikslas – vykdyti ankstyvąją intervenciją rizikos grupės šeimoje, kuriose auga maži vaikai, ir žalingo elgesio su vaikais šeimoje prevenciją, teikiant formalią ir neformalią vietinės bendruomenės specialistų ir apmokytų savanorių pagalbą.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Neseniai susikūrusios šeimos, auginančios mažus vaikus, kur patys tėvai yra augę globos namuose arba socialinės rizikos šeimose.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Programoje dalyvaujančios šeimos yra pasiekiamos bendradarbiaujant su socialinėmis tarnybomis – jos yra nukreipiamos dalyvauti tėvų paramos grupėse arba šeimai padėti siunčiamas savanoris.

Pagrindinės programos veiklos:

1. Vietinės bendruomenės programa įtraukiant savanorius

Programoje yra atrenkamas ir apmokomas specialios neformalios pagalbos personalas – „angelai sargai”, kurie, bendradarbiaudami su socialinės pagalbos tarnybomis, yra supažindinami su šeimomis – tais jaunais tėvais, kurie patys augo globos namuose arba rizikos grupės šeimose, ir jiems buvo teikiama socialinių tarnybų pagalba. Pagalbininko misija yra tapti šeimos mentoriumi – pagalbininku, mokytoju, patarėju – reguliariai susitikti su šeima ir padėti tėvams išmokyti praktinių kūdikių priežiūros įgūdžių, paaiškinti apie prierašumą ir tėvų-vaikų santykius, teikti patarimus, kaip išlikti tvirtiems, įveikti stresą, nuovargį, nerimą ir pyktį nesielgiant agresyviai, nenaudojant smurto prieš vaiką.

2. Paramos grupės naujai susikūrusioms šeimoms, auginančioms mažus vaikus

Tėvai turi galimybę lankyti tėvų paramos grupes. Grupę veda profesionalus socialinis darbuotojas, kuris, jei reikia, pakviečia ir kitus specialistus. Šiose grupėse tėvai turi galimybę susitikti su kitais tėvais ir dalintis patirtimi, kurti abipusius paramos tinklus, būtinus kiekvienai šeimai. Priklausymas grupei padeda išvengti socialinės izoliacijos ar atskirties – socialinė atskirtis yra vienas iš vaikų žalojančio suaugusiųjų elgesio rizikos veiksnių. Tėvai į grupės susitikimą ateina kartu su vaikais kuriame, konsultuojant socialiniam darbuotojui, ugdomi praktiniai tėvystės įgūdžiai.

3. Naujai susikūrusių šeimų konsultavimas

Šiai programai yra paskirtas profesionalus socialinis darbuotojas, kuris:

- suteikia šeimoms galimybę reguliariai susitikti su padedančiais asmenimis;
- suteikia joms galimybę gauti būtiną pagalbą, žinias ir įgūdžius;
- bendradarbiauja su socialinėmis tarnybomis;
- sprendžiant problemas įtraukia ir kitus šeimos narius, taip pat suteikia galimybę konsultuotis su psichologu ar kitais specialistais, pavyzdžiui, teisininku, psichoterapeutu, ergoterapeutu.

4. Renginiai šeimoms

„Angelių sargų” komanda suteikia tėvams galimybę kartu su savo vaikais lankyti edukacinėse, kultūrinėse ir sporto veiklose, organizuoja šventi-

nus renginius naujai susikūrusiems šeimoms, pavyzdžiui: Kalėdų, Velykų šventės ar kt.

**APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS,
SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE
IGYVENDINDAMI PROGRAMĄ**

- Kartais dalyvių lankomumą gali veikti oro sąlygos;
- Atstumas nuo kliento namų iki užsiėmimo vietos – jei jis per didelis, tai gali sukliudyti dalyvauti programoje;
- Motyvacijos trūkumas – dažniausiai tėvai, dalyvaujantys šioje programoje, yra nukreipti socialinių tarnybų. Jų motyvaciją ne visada yra pakankama, todėl jie gali programos neužbaigti, nebelankyti susitikimų dėl motyvacijos stokos;
- Tėvai, dažniausiai motinos, dalyvaujančios programoje su mažais vaikais, gali nenoriai mokytis ir išbandyti naujus įgūdžius, pavyzdžiui, nemegzti emocinio ryšio su kūdikiu, nes jų pačių ankstyvoji patirtis nebuvo teigiama.
- Grupės vedėjai turi kalbėti suprantamai, nes šios programos klientai supranta paprastą kalbą – tam buvo specialiai adaptuota mokymo medžiaga. Kadangi tėvai, daugiausiai motinos, yra iš socialinės rizikos šeimų, yra būtina mokyti juos pagrindinių įgūdžių;
- Šie užsiėmimai su specifine klientų grupe, labiau nei kitos tėvų grupės, reikalauja iš grupės vadovų daug energijos ir didelio emocinio įsitraukimo.

**PROGRAMOS SĖKMĖS
ISTORIJA, KURI ILIUSTRUOTŲ,
KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA,
ATVEJO ILIUSTRACIJA**

Sėkmės istorija:

Nusivylusi moteris, kuri manė, kad negali pati susitvarkyti su savo gyvenimu, kreipėsi pagalbos į „Dardedze“ centrą ir socialinę tarnybą.

Moteris sirgo depresija. Ji augino tris vaikus: du paauglius ir mažą, dviejų metų amžiaus berniuką. Ji negalėjo mylėti jauniausiojo vaiko, kaltino jį dėl savo problemų, kad šis sugadino jos gyvenimą. Jauniausias berniukas buvo labai aktyvus, neklausė mamos, erzino ją, elgėsi agresyviai su kitais vaikais. Jis motinai priminė jos tėvą. Tuo metu moteris taip pat nesutarė su savo vyriausiu vaiku. Ji neturėjo darbo, gyveno viena su vaikais, nesulaukė pagalbos iš vaikų tėvo. Motina taip pat neturėjo jokių giminaičių ar draugų, kurie galėtų padėti.

Buvo pradėtas bendradarbiavimas su socialine tarnyba ir „Angelu sargu“ – apmokyta savanore, kuri lankėsi šeimoje. Jos susitikdavo vieną kartą per savaitę dviem valandoms. Savanorė būdavo šalia moters ir emociškai ją palaikė, drąsino. Moteris teigia, kad dabar, po pusės metų reguliarios savanorės pagalbos, jauniausias vaikas tapo ramesnis, ji gali jį žiūrėti su meile. Ji pasakoja, kad savanorės gerumas, nuoširdumas ir šiltumas buvo būtini jai sunkiu laikotarpiu. Geri žodžiai ir padrąšinimas ją gydė ir padėjo sustiprinti tikėjimą savimi, tikėjimą, kad gali pakeisti savo gyvenimą. Savanorei padedant moteris rado darbą ir darželį berniukui, taip pat naują butą, ir, priešingai nei ankstesniu savo gyvenimo laikotarpiu, dabar ji kuria ateities planus.

7. Latvija

Kelias į kompetenciją (Pathways to Competence)

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Kelias į kompetenciją (Pathways to Competence)

**KUR ĮGYVENDINAMA
PROGRAMA**

Šios programos autorė – psichologė Sara Landy („Mažų vaikų sveikos socialinės ir emocinės raidos skatinimas“, Torontas, Kanada). Latvijoje šią programą pristatė ir adaptavo psichologė Edite Ozola, bendradarbiaudama su centru „Dardedze“, Latvijos universitetu ir Vaikų ir šeimos reikalų ministerija.

Centras „Dardedze“

Adresas: Cieceres g. 3a, Ryga, LV – 1002, Latvija

Tel. nr.: +371 67600685

Faksas: +371 67612614

El. paštas: info@centrsdardedze.lv

Internetinis puslapis: www.centrsdardedze.lv

PROGRAMOS APRAŠYMAS

„Kelias į kompetenciją“ – tai tėvų paramos ir edukacijos programa skirta tėvams, auginantiems nuo 0 iki 7 metų amžiaus vaikus, kurios tikslas – sumažinti netinkamo tėvų elgesio su vaikais riziką. Programa sudaryta taip, kad tiktų tėvams, kurie nerimauja dėl vaikų auklėjimo, nori praplėsti savo žinias, skatinti vaikų emocinę raidą, siekia naujos patirties ar tiesiog nori būti geresniais tėvais. Taip pat ši programa gali padėti tėvams, kurių vaikai yra nepaklusnūs ar elgiasi agresyviai.

PROGRAMOS TIKSLAI	Programos tikslas yra apmokyti tėvus ir taip sumažinti žalingo elgesio su vaikais riziką.
PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS	Tėvai auginantys nuo 0 iki 7 metų amžiaus vaikus.
KAIP VEIKIA PROGRAMA	<p>Šeimos dalyvauja grupės susitikimuose. Šeimas nukreipia socialinės tarnybos, mokyklos, ligoninės arba tėvai užsiregistruoja patys. Grupės nėra homogeniškos – tėvai yra iš skirtingų socialinių sluoksnių, turintys skirtingą išsilavinimą ir patirtį.</p> <p>„Dardedze” centre renkamos 4 tėvų grupės per metus. Kiekvienoje gali dalyvauti iki 15 tėvų. 2 grupės vyksta latvių kalba ir 2 – rusų kalba. Grupė susitinka vieną kartą per savaitę „Dardedze” centre, susitikimas trunka 2,5 valandos, iš viso 10 kartų. Grupėje yra 2 vedėjai.</p> <p>Programos temos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ankstyvoji vaikų raida ir temperamentas. 2. Kaip padėti vaikui išmokti kontroliuoti savo kūną ir suformuoti teigiamą savo kūno suvokimą. 3. Saugaus prieraišumo formavimas. 4. Žaidimo ir vaizduotės skatinimas. 5. Kalbos ir bendravimo skatinimas. 6. Savivertės ugdymo pagrindų kūrimas. 7. Auklėjimas siekiant ugdyti savikontrolę, moralumą ir sąmoningumą. 8. Emocijų kontrolės skatinimas. 9. Koncentracijos, planavimo ir problemų sprendimo skatinimas. 10. Socialinių kompetencijų ugdymas, empatijos ir rūpinimosi savim bei kitais skatinimas. <p>Susitikimų metu dalyvių vaikus prižiūri savanoriai.</p> <p>Papildoma programos nauda: tėvai užmezga naujus kontaktus su kitais tėvais, susidraugauja. Gana daug tėvų bendrauja ir programai pasibaigus, padeda ir palaiko vieni kitus.</p>

**APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS,
SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE
ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ**

- Dalyvių lankomumą gali veikti oro sąlygos;
- Atstumas nuo kliento namų iki užsiėmimo vietos – jei jis per didelis, tai gali sukliudyti dalyvauti programoje;
- Kadangi šiose grupėse siūloma pagalba ir edukacija, tai viena iš užsiėmimų dalių – praktinių įgūdžių mokymasis. Tėvai kartais nenori praktiškai išbandyti ir įtvirtinti savo žinių namuose. Jie išbando naujus įgūdžius tik užsiėmimų metu;
- Motyvacijos trūkumas – kadangi dalis programoje dalyvaujančių tėvų yra nukreipti per socialines tarnybas, jie neturi pakankamai motyvacijos, taigi atsiranda rizika, kad jie nustos lankyti užsiėmimus ir nebaigs programos;

- Programa trunka gana ilgai – 10 savaitių, 2,5 mėnesio – tai gali būti viena iš kliūčių ją pabaigti;
- Mišri, nehomogeniška grupė – dalyviai yra ir socialinių tarnybų klientai, ir kiti asmenys, turintys įvairius statusus, patirtį, santykių istorijas. Kai kuriuos dalyvius tai gąsdina. Kita vertus, mišri grupė gali būti ir privalumas, kai skirtingi tėvai tarpusavyje dalinasi patirtimi;
- Latvijoje darbas grupėje yra vis dar naujas metodas, ypatingai rizikos grupės šeimoms, kurios yra labiau intravertiškos, gyvena uždara, vengia bendravimo.

**PROGRAMOS SĖKMĖS
ISTORIJA, KURI ILIustruotų,
KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA,
ATVEJO ILIustracija**

Sėkmės istorija:

Motina pradėjo leisti savo sūnų į mokyklą per anksti, 6 –erių metų (Latvijoje mokyklą vaikai dažniausiai pradeda lankyti būdami 7 –erių metų). Ji neseniai išgyveno skyrybų procesą. Berniukas mokykloje susidurdavo su problemomis. Jis buvo hiperaktyvus, sunkiai koncentruodavo dėmesį. Jam taip pat buvo sunku prisitaikyti prie mokyklos aplinkos, laikytis taisyklių. Jau pirmoje klasėje berniukas nenorėjo eiti į mokyklą. Motina bandė atrasti, kaip gali jam padėti. Ji pasikalbėjo su mokyklos atstovais, bet jie nebuvo bendradarbiaujantys ir nepadėjo, nebandė suprasti problemos priežasčių. Jie pasiūlė motinai perkelti vaiką į mokyklą vaikams su specialiaisiais poreikiais.

Taigi, motina kreipėsi pagalbos į „Dardedze” centrą. Ji norėjo suprasti, ką ji pati gali padaryti, kad padėtų berniukui: kokius auklėjimo metodus naudoti, kaip jį motyvuoti eiti į mokyklą. Ji buvo dėkinga už atsakymus, kuriuos atrado „Kelias į kompetenciją” programoje. Specialistai jai rekomendavo neperkelti berniuko į specialiąją mokyklą. Berniukas pradėjo lankyti Valdorfo mokyklą. Programos metu tarp programos dalyvių motina atrado palaikančių asmenų, o berniukas susirado naujų draugų.

8. SOS vaikų kaimai

Latvija

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Šeimos stiprinimas ir pagalba šeimai Ziemeļu ir Latgale rajonuose ir Rygos mieste (Family Strengthening and Support – SOS FSP Riga, sutrumpintai – SOS ŠSP Ryga)

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

„Latvijos SOS vaikų kaimai“ (SOS Children's Villages Latvia)
Adresas: Cesu g. 31 k-3, Ryga, LV 1012
Tel. nr.: +371 67378353 Faksas: 67709620
El. paštas: sandra.braunere@sosbca.lv
Internetinis puslapis: <http://www.sosbernuciemati.lv/en>

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Programa „SOS ŠSP Ryga“ buvo pradėta vykdyti 2008 metais. Programa siekiama užkirsti kelią vaiko atskyrimui nuo šeimos arba padėti vaikui iš naujo integruotis į savo pirminę šeimą, pirmiausiai orientuojantis į individualų darbą su šeima ir naudojantis jau veikiančiomis bendruomenės struktūromis. Programos tikslas yra stiprinti šeimų įveikos mechanizmus, kad šeimos ir bendruomenės galėtų labiau pasitikėti savimi, apsaugodamos ir rūpindamosis vaikais.

Tikslinės programos grupės:

- Vaikai, kurie atsiduria rizikos grupėje, nes šeima nepatenkina jų pagrindinių materialinių, emocinių, edukacinių ir sveikatos poreikių arba suaugusieji su jais netinkamai elgiasi, nes negali pakankamai įsipareigoti ar adekvačiai pasirūpinti savo vaikais.

- Vaikai, kurie jau prarado tėvų globą, tačiau turi galimybę sugrįžti į savo pirminę šeimą, nes tėvai to siekia. Tėvų gebėjimai adekvačiai rūpintis vaiku pagerėjo, ir jie gali suteikti vaikui saugią, mylinčią, pagarbią aplinką.

Veiklos, nukreiptos į vaiko teisių užtikrinimą:

1. užtikrinti vaiko išgyvenimo ir sveikos raidos galimybes šeimoje;
2. užtikrinti vaiko pagrindinių poreikių patenkinimą šeimoje;
3. palengvinti bendruomeninių paslaugų prieinamumą;
4. ugdyti tėvystės įgūdžius;
5. kurti ir plėtoti paramos šeimai grupes ir tinklus;
6. kurti ir plėtoti integruotų socialinių paslaugų, skirtų šeimoms, tinklą;
7. didinti suaugusiųjų sąmoningumą apie vaikų poreikius.

2011 metais programa „SOS ŠSP Ryga“ padėjo 114 šeimų: 229 vaikams ir 194 suaugusiems. 10 šeimų, kuriose tėvams buvo atimtos tėvystės teisės pagalbos, suteikus pagalbą, situacija pasitaisė, ir 14 vaikų galėjo sugrįžti į savo biologines šeimas

PROGRAMOS TIKSLAI

Pagrindinis programos „SOS ŠSP“ teikiamų paslaugų principas – holistinis požiūris į vaiko raidą globojančioje šeimos aplinkoje, o galutinis tikslas – šeimų savarankiškumas.

Pagrindiniai programos tikslai:

1. Užtikrinti, kad vaikų, augančių pažeidžiamose šeimose, raidos poreikiai būtų patenkinti, o teisės apgintos, didinant būtinų ir naudingų paslaugų prieinamumą.
2. Skatinti globėjų įsipareigojimus šeimoje ir ugdyti jų gebėjimus rūpintis savo vaikais.
3. Stiprinti socialinės paramos sistemas bendruomenėje – skatinti ir/arba dalyvauti įvairiuose socialinio bendradarbiavimo tinkluose bei organizacijose Rygos miesto bendruomenėje, kuri gali suteikti tinkamas paslaugas rizikos grupės šeimoms.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Pagrindinės „SOS ŠSP Ryga“ programos klientų grupės:

- Šeimos, išgyvenančios krizę;
- Vaikai iš socialiai pažeidžiamų šeimų, socialiai remtinų šeimų, priskiriamų rizikos grupei dėl smurto šeimoje ar priklausomybių;
- Globėjai turintys prastus tėvystės įgūdžius;
- Šeimos, kur tėvų asmeninėje istorijoje yra neigiamų vaikystės išgyvenimų;
- Nepilnametės motinos gyvenančios sudėtingomis sąlygomis;
- Vaikai nuo 0 iki 18 metų, turintys nežymių raidos problemų ar bendravimo sunkumų.

Kiekvienais metais pagalba teikiama 100 šeimų, apie 250 vaikų. 25 proc. iš šių vaikų yra nuo 0 iki 3 metų amžiaus.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Šeimos buvo pasiekiamos per:

- vietinės socialinių paslaugų įstaigos nukreipimą;
- bendruomenės (sveikatos priežiūros įstaigų, mokyklų, darželių, bendruomeninių organizacijų, kaimynų) nukreipimą;
- bendradarbiaujančių organizacijų nukreipimą;
- kreipiasi pačios;
- informacinius šaltinius.
- Siekiant užtikrinti, kad šeimoms būtų suteikiamos individualios paslaugos atitinkančios jų poreikius, paslaugas teikia profesionalūs „SOS ŠSP“ darbuotojai.

Komandą sudaro:

- projekto vadybininkas;
- socialiniai darbuotojai;
- socialinės reabilitacijos specialistai;
- psichologai;
- šeimos psichoterapeutas;
- narkologas;
- specialusis pedagogas;
- Paramos ir edukacinių užsiėmimų grupių vadovai.

Socialiniai darbuotojai yra atsakingi už atvejo vadybą. Šeimos situacija vertinama įvairiais aspektais, aptariant šeimos narių stipriąsias puses bei resursus. Jei būtina, į šį procesą įtraukiami ir kiti specialistai. Kartu su kiekviena šeima sudaromas šeimos vystymo planas ir pasirašoma sutartis dėl trumpalaikių ir ilgalaikių tikslų.

Remiantis asmeniniais vaikų ir jų šeimų poreikiais bei šeimos vystymo planu, „SOS ŠSP“ nusprendžia, kokias paslaugas teiks tiesiogiai, o kokias paslaugas vaikui ir šeimai gali suteikti bendruomenė. Vaiko ir šeimos situacija reguliariai vertinama, įvertinamas progresas.

Paslaugos, teikiamos projekto komandos bei užtikrinamos bendradarbiaujant su kitomis organizacijomis ar valstybinėmis įstaigomis:

- Socialinė parama teikiama vaikams ir tėvams – individualios konsultacijos bei grupiniai užsiėmimai.
- Psichologinė pagalba – siekiama pagerinti psichologinį klimatą šeimoje, kurti emocinį stabilumą vaikams ir jų globėjams, stiprinti atsparumą bei įveikos strategijas sudėtingomis gyvenimo situacijomis.
- Tėvystės įgūdžių ugdymas – siekiama plėsti globėjų žinias ir ugdyti praktinius įgūdžius, kaip tinkamai rūpintis vaikais ir patenkinti jų fizinius, emocinius, intelektualinius, socialinius ir dvasinius poreikius, skatinti sveiką vaiko raidą.
- Edukacinė parama – suteikti vaikams daugiau galimybių gauti ikimokyklinį, mokyklinį ir popamokinį ugdymą. Padėti vaikams turintiems mokymosi sunkumų suteikiant jiems individualias specialiojo pedagogo konsultacijas. Suteikti vaikams reikalingas mokyklines priemones.
- Sveikatos priežiūra – siekiama palaikyti bei stiprinti vaikų ir globėjų sveikatą.
- Ekonominė pagalba – siekiama padėti globėjams rasti saugų ir pastovų pajamų šaltinį.
- Teisinė pagalba – siekiama padėti šeimoms užtikrinti bei apginti savo ir vaikų teises bei interesus.

- Pagalba gerinant gyvenimo sąlygas – siekiama užtikrinti vaikų sveikatą ir saugumą.
- Parama maistu (maisto paketai).
- Rekreacinė parama – siekiama suteikti vaikams daugiau galimybių dalyvauti įvairiose kultūrinėse, sporto ir laisvalaikio veiklose.
- Parama drabužiais – siekiama palaikyti šeimos narių sveikatą ir skatinti socialinę integraciją.

APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS, SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ

Pagrindiniai iššūkiai:

- klientų motyvacija (dažnai žema);
- didelės laiko sąnaudos, šeimoms sunku siekti pokyčių;
- sudėtinga ekonominė ir socialinė situacija šalyje, kuri tiesiogiai veikia mūsų galimybes įgyvendinti šeimos vystymo planą.
- išteklių, reikalingų vykdyti prevencinį darbą savivaldybės ir šalies lygiu, trūkumas.

PROGRAMOS SĖKMĖS ISTORIJA, KURI ILIUSTRUOTŲ, KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA, ATVEJO ILIUSTRACIJA

Situacija 2011 metų sausio mėnesį:

Linda, 31 metų moteris, turi dvi dukras: 3 ir 4 metų amžiaus.

Pagrindiniai sunkumai:

- emocijų labilumas, dažna depresinė būseną;
- neturi paramos tinklo;
- finansiniai sunkumai;
- sunkumai rūpinantis vaikais – dėl emocinės būklės yra apsunkintas adekvatus reagavimas į vaikų elgesio problemas.

Resursai:

- noras pakeisti esamą situaciją;
- gebėjimas įvertinti situaciją;
- gebėjimas bendradarbiauti;
- artimi santykiai su vaikais;
- noras įgyti išsilavinimą.

Per 12 mėnesių suteiktos paslaugos:

- reguliarios kassavaitinės socialinio darbuotojo konsultacijos;
- 10 individualių psichologo konsultacijų;
- emocinio ugdymo programa, skirta tėvams auginantiems vaikus nuo 0 iki 7 metų amžiaus (10 grupinių užsiėmimų), teikiama kitos nevyriausybinių organizacijų – „Dardedze“ centro;
- paramos grupė „Šeimos klubas“ (vieną kartą per savaitę);
- reguliarios (kartą per 3 savaites) socialinės reabilitacijos specialisto konsultacijos (projekto patalpose ir kliento namuose kartu su vaikais);
- nukreipimas lankytis dienos centre psichikos sutrikimų turintiems asmenims (psichiatro konsultacijos, meno ir muzikos terapija, psichoterapija);
- šeimos dalyvavimas kultūrinėse ir edukacinėse veiklose (2 dienų šeimos seminarai tėvams ir vaikams, koncertų, parodų lankymas);
- pagalba įgyjant savarankiškai dirbančio asmens statusą;
- materialinė pagalba – profesionali kirpėjų įranga paslaugų teikimui namuose;
- 4 tarpdisciplininės komandos susitikimai su Linda.

Pasiekti rezultatai: situacija 2012 sausio mėnesį

Emocinė sveikata:

- Linda buvo suteikta profesionali pagalba siekiant stabilizuoti jos psichologinę būseną. Ji vartoja specialistų paskirtus medikamentus, jos būklė stebima.
- Savo dabartinę situaciją Linda vertina labai teigiamai.
- Ji toliau lankosi pas psichologą, kad stiprintų savo vidinius resursus ir pasiruoštų užbaigti bendradarbiavimą su „SOS ŠSP“.

Ekonominė situacija:

- Linda įkūrė nedidelę įmonę ir sėkmingai dirba kirpėja namuose. Ji moka mokesčius, bet vis dar gauna socialines išmokas, nes jos pajamos yra mažos.

Edukacija:

- Linda pabaigė vidurinę mokyklą ir pradėjo mokytis universitete (fizioterapijos studijų).
- Vaikai pradėjo lankyti darželį.

Tėvystės įgūdžiai:

- Kai Lindos emocinė būklė tapo stabilesnė, ji gali adekvačiau reaguoti į sudėtingas situacijas, todėl vaikus auginti jai pasidarė lengviau.

Santykiai šeimoje:

- Nuo sausio mėnesio ji palaiko stabilius santykius su savo partneriu, planuoja susituokti. Partneris yra palaikantis, rūpinasi L. vaikais.
- Padidėjo socialinių tinklų prieinamumas ir atsirado naujų pagalbą teikiančių asmenų.

Asmens vardas yra pakeistas siekiant užtikrinti privatumo teises.

**9.
Lenkija**

**Gerai tėvai –
gera pradžia:
žalingo elgesio
su mažais
vaikais prevencija**

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Gerai tėvai – gera pradžia: žalingo elgesio su mažais vaikais prevencija

**KUR ĮGYVENDINAMA
PROGRAMA**

Programą įgyvendina fondas „Niekieno vaikai“ Varšuva, Lenkija.
Adresas: fondas „Niekieno vaikai“ [Nobody's Children Foundation],
Walecznych g. 59, 03-926 Varšuva, Lenkija.
Internetinis puslapis: www.dobryrodzic.fdn.pl

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Programa „Gerai tėvai – gera pradžia“, vykdoma fondo „Niekieno vaikai“ padedant Varšuvos savivaldybei, – tai pirma lenkiška programa skirta žalingo elgesio su mažais vaikais (iki 6 metų amžiaus) prevencijai ir pozityvios tėvystės skatinimui. Projektas vykdomas tiek nacionaliniu, tiek vietiniu mastu. 2007 buvo pradėta vykdyti pilotinė programos versija keliuose Varšuvos rajonuose. Savivaldybės sprendimu, iki 2013 metų programa bus vykdoma visoje Varšuvoje. Programoje buvo sukurtas pagalbos šeimoms, susiduriančioms su žalingo elgesio su vaikais rizika, modelis, pavadintas: „Žalingo elgesio su mažais vaikais prevencijos vietinė sistema“ [PVS], kurią koordinavo fondas „Niekieno vaikai“.

PVS – tai tarpdisciplininė bendradarbiavimo tarp vietinės valdžios, sveikatos centrų, socialinės paramos centrų, probacijos pareigūnų, vietinių psichologų centrų, darželių ir kitų NVO sistema. Pagrindinis PVS tikslas – identifikuoti šeimas, kuriose yra vaikus žalojančio elgesio rizika, ir pasiūlyti joms pagalbą.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Rasti sisteminius, tarpdisciplininius sprendimus, kaip užkirsti kelią žalingam elgesiui su mažais vaikais.
2. Padėti šeimoms, ypač pažeidžiamoms, pozityviai auklėti vaikus ir auginti juos be smurto.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

Pradžioje programa buvo skirta šeimoms besilaukiančioms vaikų arba auginančioms 0 – 3 metų amžiaus vaikus. 2011 metais programa buvo praplėsta įtraukiant veiklas skirtas tėvams auginantiems 4 – 6 metų amžiaus vaikus.

Siekiant nestigmatizuoti šeimų, kurios naudojasi programos paslaugomis, „Geri tėvai – gera pradžia“ programoje derinamos universali ir tikslinė auditorijos, daugiau dėmesio skiriant pastarajai. Šia programa bandoma pasiekti paauglius, tapusius tėvais, vienišus tėvus, šeimas, kuriose yra kvaišalų vartojimo problemų, šeimas, kurios turi smurto šeimoje patirties, finansinius sunkumus patiriančios šeimos, tėvai, sunkiai suvaldantys agresiją, tėvai, kurie jaučiasi bejėgiai, augindami savo vaikus, šeimos, patiriančios izoliacijos ir socialinės atskirties riziką. Dėl dalyvavimo programoje gali kauptis ir patys tėvai, arba juos gali nukreipti su PVS bendradarbiaujančios organizacijos ar institucijos.

Kita svarbi tikslinė grupė – specialistai, dirbantys su tėvais, auginančiais mažus vaikus: gydytojai, slaugytojai, akušeriai, socialiniai darbuotojai, darželių auklėtojai, probacijos pareigūnai ir kt.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Pagrindinė programos dalis – tai tarpdisciplininės vietinės sistemos panaudojimas, vykdant žalingo elgesio su mažais vaikais prevenciją. Pagrindiniai partneriai šioje sistemoje yra: vietiniai sveikatos centrai, vietiniai socialinės paramos centrai ir vaikų darželiai. Sistema veikia trijuose lygiuose:

1) Informacija apie projektą:

- Visi tėvai gyvenantys rajonuose, kuriuose vykdoma programa, gauna informaciją galimybę gauti nemokamą slaugytojų, akušerių, gydytojų, socialinių darbuotojų ir vaikų darželių teikiamą pagalbą.
- Visi tėvai gauna „Kvietimo paketą“ [edukacinės medžiagos rinkinį apie tai, kaip įveikti stresą auginant vaikus, kaip auginti vaikus nenaudojant fizinių bausmių, kas žaloja kūdikį ar mažą vaiką, ir kaip padėti vaikams sveikai augti].
- Visose partnerių institucijose yra kabinami informaciniai plakatai bei lankstinukai apie galimybę gauti pagalbą.

2) Rizikos grupės tėvų identifikavimas:

- Kiekviena šeima, auginanti mažus vaikus ir bendraujanti su partnerių institucija, yra tikrinama dėl rizikos veiksnių. Tam naudojamas „Tėvų ir vaikų klausimynas“.
- Vyksta bendradarbiavimas tarp partnerių institucijų siekiant motyvuoti šeimas priskirtas rizikos grupei, kad jos kreiptųsi paramos ir pagalbos.

3) Pagalbos teikimas.

Programos siūloma pagalba gali būti skirstoma į universalią pagalbą, skirtą visoms šeimoms auginančioms jaunesnius nei 6 metų vaikus, ir tikslinę

pagalbą, nukreiptą į pažeidžiamas šeimas (vienišus, jaunos tėvus, tėvus, patyrusius smurtą, ir kt.)

Pagalba, skirta visoms šeimoms:

- vienkartiniai edukaciniai susitikimai specifinėmis temomis;
- edukaciniai straipsniai ir specialus tinklalapis: www.dobryrodzic.fdn.pl;
- konsultacijos internetu, žaidimų grupės tėvams ir vaikams;
- socialinės kampanijos.

Pagalba tikslinei grupei:

- individualios ir porų psichologo/ psichiatro/ teisininko konsultacijos;
- psichoterapija;
- tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimai, trunkantys nuo 6 iki 12 savaičių;
- edukacinė ir terapinė stovykla;
- projektas „Savanoris šeimoje“ – tėvams teikia pagalbą tėvystės patirties turintis savanoris.

Tėvus dalyvauti programoje gali nukreipti PVS partneriai, arba tėvai pagalbos gali kreiptis patys. Kai tėvai dalyvauja užsiėmimuose, susitikimuose ar individualiose konsultacijose, apmokyti praktikantai – psichologijos ar kitų panašių specialybių studentai – prižiūri jų vaikus. Siekiant suteikti galimybę visiems tėvams dalyvauti programos veiklose, yra organizuojami įvairūs renginiai ir savaitės dienomis, ir savaitgaliais, ir rytais, ir vakarais.

Specialistams šioje programoje suteikiami:

- įvadiniai mokymai;
- individualios konsultacijos;
- bendri supervizijų susitikimai kas mėnesį;
- papildomi mokymai, seminarai, konferencijos;
- edukaciniai straipsniai ir speciali skiltis tinklalapyje: www.dobryrodzic.fdn.pl

Kiekviena tėvams skirta veikla, yra vertinama dalyvių. Vertinimų rezultatai rodo, kad dalyvių pasitenkinimo programos veiklomis lygis yra tarp 90 ir 98 procentų, priklausomai nuo veiklos. Vertinimai atliekami prieš ir po užsiėmimų – pagerėjimo lygis yra tarp 77 ir 96 procentų, priklausomai nuo problemų pobūdžio.

Terapeutų darbas yra nuolat prižiūrimas dviejų išorinių vertintojų ir „Niekieno vaikų“ fondo direktoriaus klinikiniais reikalais. Visi PVS partneriai ir ekspertų taryba, kurios nariai yra kviečiami iš akademinės aplinkos, vietinės bei centrinės valdžios, aptaria naujos veiklos galimybes ir idėjas.

2011 metais 3 rajonuose buvo įvykdytas pilotinis įvertinimo tyrimas, siekiant iširti PVS efektyvumą (buvo apklausiami institucijų specialistai, atliekami interviu su koordinatoriais). Tyrimo rezultatai rodo, kad 80 procentų sveikatos priežiūros darbuotojų ir 91 procentų socialinių darbuotojų mano, kad šios priemonės ir programa buvo labai efektyvi arba gana efektyvi. Tik 57 procentai sveikatos priežiūros darbuotojų ir 60 procentų socialinių darbuotojų pasiūlė programą visoms šeimoms, su kuriomis kontaktuoja.

Taip pat buvo analizuojamas atrankos į programą procesas. Buvo pastebėta, kad dar vis reikia patobulinti tam tikrų pažeidžiamų šeimų grupių pasiekiamumą (pavyzdžiui, turinčių žemą išsilavinimo lygį, auginančių daugiau

nei 3 vaikus). Taip pat svarbu paskatinti tėčių įsitraukimą. Nors per metus tėčių dalyvavimas programoje nuolat augo, 2011 metais iš visų dalyvių jų buvo tik 30 procentų.

Taip pat buvo aptartas didesnio įstatymus atstovaujančių įstaigų įsitraukimo ir vyresnių vaikų tėvų įtraukimo į programą poreikis.

Remiantis pilotiniu tyrimu buvo sudarytas programos efektyvumo tyrimas, kurio vykdymas prasidėjo 2012 metų rudenį. Taip pat ruošiamas klinikinio darbo su tėvais įvertinimo planas.

**APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS,
SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE
ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ**

- Partnerių įtraukimas vykdant prevencines, o ne tik intervencines veiklas, konkrečiais įtariamo ar įrodyto smurto atvejais: šis klausimas buvo keliamas mokymų metu, informavimo kampanijoje, konferencijose ir edukaciniuose straipsniuose.
- Integruoto darbo pristatymas: specialistai dar nėra pratę dirbti kartu – bendri mokymų užsiėmimai, bendri mėnesiniai susitikimai ir diskusijos padeda palaipsniui įveikti šį iššūkį.
- Nepakankamas sveikatos priežiūros įstaigų įsitraukimas: didesniu savivaldybės sveikatos politikos skyriaus įsitraukimu buvo siekiama padėti užmegzti kontaktą su sveikatos priežiūros sektoriaus vadovais; buvo siūlomi mokymai ir straipsniai siekiant didinti sąmoningumą ir žinias.
- Yra didesnis pagalbos šeimai poreikis, nei NCF gali pasiūlyti: ši problema buvo palaipsniui išspręsta apmokant kitus specialistus, pasidalinant priemonėmis ir teikiant nedideles dotacijas kitoms organizacijoms, dalyvaujančioms projekte „Saugi vaikystė“, kuris finansuojamas fondo „Velux“, administruojamas NCF.
- Per mažai šaltinių, iš kurių renkamos lėšos: yra planuojamas finansinių šaltinių išplėtimas.

**PROGRAMOS SĖKMĖS
ISTORIJA, KURI ILIustruotų,
KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA,
ATVEJO ILIustracija**

Agata (vardas pakeistas) yra mažamečio berniuko mama. Jai 40 metų. Partneris ją paliko, o į savo naują gyvenimą ji žiūrėjo kaip į trukdį, kuris neleisdžia įgyvendinti asmeninių planų. Agatos motinystė prasidėjo vėlai ir netikėtai. Kadangi ji nebuvo pasirengusi priimti tokios atsakomybės, nusprendė kūdikį pagimdyti, bet palikti jį gyvybės langelyje. Ji nesvarstė galimybės atiduoti vaiką formaliam įvaikinimui, nes bijojo socialinės stigmatizacijos. Agata kelis kartus bandė vaiką palikti gyvybės langelyje, tačiau paskutinę minutę apsigalvodavo. Ji tapo depresiška, negalėjo užmegzti ryšio su savo kūdikiu tik gimusiu sūnumi. Neturėjo nei nuosavo buto, nei giminių mieste, kuriame gyveno. Visgi, ji turėjo tam tikrų resursų, kuriais galėjo pasinaudoti. Agata yra sėkminga specialistė, taigi jos finansinė situacija gana gera. Ji turi gerų draugų ir šeimą, gyvenančią kitame mieste, norinčią jai padėti finansiškai. Agata pasidalino savo problemomis su akušere, kai ši lankėsi namuose. Akušerė nukreipė moterį dalyvauti programoje. Agatos draugai taip pat paskatino ją kreiptis pagalbos. Programoje moteriai buvo suteikta psichologinė ir psichiatrinė pagalba, ir jai pavyko sukurti ryšį su savo vaiku. Moteris grįžo į darbą, nusipirko butą, pasisamdė auklę. Dabar jos berniukui 1,5 metai ir jis saugiai gyvena kartu su savo mama.

10.

Ukraina

Ankstyvoji vaiko raida: kartu link harmonijos

PROGRAMOS PAVADINIMAS

Ankstyvoji vaiko raida: kartu link harmonijos

**KUR ĮGYVENDINAMA
PROGRAMA**

Programa buvo sukurta „Vaikų gerovės“ fondo projekte „Pirmųjų žingsnių puoselėjimas“ padedant UNICEF skyriui Ukrainoje. Programos autorės: Ivanna Bratus, Natalia Koshechko, Olena Nagula.

Programa buvo pradėta 2004 metais Lvove (Ukrainoje) skirtingose vietose Lvovo regione: 4 – oje savivaldybės klinikoje, 4 – jame darželyje Lastivka.

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Programa „Ankstyvoji vaiko raida: kartu link harmonijos“ paremta NIPPA – „Ankstyvosios vaikystės organizacijos“ („Early Years Organization“, Šiaurės Airija) medžiaga. Programą rekomendavo Ukrainos pedagoginių mokslų akademijos specialistai. Jie pasiūlė ją įgyvendinti vykdant pedagogų kvalifikacijos kėlimo kursus. Kursus sudaro 10 dviejų valandų trukmės tėvų grupės užsiėmimų, kuriuose naudojami interaktyvūs metodai, praktinės užduotys, darbas mažose grupėse, padedantis įgyti įgūdžių, reikalingų bendraujant ir ugdam vaikus.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Supažindinti dalyvius su ankstyvosios vaiko raidos svarba.
2. Apibūdinti vaiko aplinkos ir ritmo įtaką jo raidai.

3. Parodyti dideles edukacijos galimybes ugdant vaikus per žaidimą.
4. Analizuoti veiksmingus šeimos bendravimo modelius ir formas.
5. Apibūdinti bendros veiklos svarbą ankstyvojo vaiko raidos etapo metu.
6. Suteikti rekomendacijas tėvams apie ankstyvąją vaiko raidą.

kūrybiškumo ir norą mokytis daugiau. Mes tik gailimės, kad negalėjome dalyvauti panašiuose mokymuose prieš gimstant mūsų kūdikiui, o ateityje mielai dalyvausime panašiose programose." *[Roman ir Natali Š., Lvovas]*

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS	Tėvai besilaukiantys kūdikio; tėvai, auginantys nuo 0 iki 3 metų amžiaus vaikus.
KAIP VEIKIA PROGRAMA	Pasibaigus projekto pilotiniam etapui programą įgyvendina 4 – oji savivaldybės klinika. Dalyviams programą pasiūlo ginekologai, dirbantys klinikos moterų konsultacijų skyriuje, taip pat dalyviai sužino apie programą per miesto socialines tarnybas bei skelbimus mieste.
APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS, SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ	Pagrindinis iššūkis – dalyvių įsitraukimas ir motyvacija dalyvauti pirmajame užsiėmime.
PROGRAMOS SĖKMĖS ISTORIJA, KURI ILIustruotų, KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA, ATVEJO ILIustracija	<p>D. šeima – įprasta jauna šeima – pasakojo, kad kyla problemų dėl dukters N. Jauni tėvai ne visada buvo užtikrinti, kad elgiasi teisingai, ar tinkamai su ja kalba, ar padeda jai geriau suprasti aplinkinį pasaulį. Jiems ne visada pavykdavo pasiekti abipusį supratimą. Dalyvavimas mokymuose apie ankstyvąją vaikų raidą padėjo jiems ne tik save pamatyti kaip „tikrą motiną“ ir „tikrą tėvą“, bet taip pat jie padėjo geriau suprasti vienas kitą ir vaiką, geriau sutarti tarpusavyje. Padidėjęs pasitikėjimas savimi padarė juos priimti sprendimą planuoti antrą vaiką. Jie vis dar nežino: laukiasi berniuko ar mergaitės, bet jį arba ją jau dabar labai myli.</p> <p>Tėvų atsiliepimai: „Mokymų užsiėmimai mums suteikė energijos, įkvėpimo, juos prisimename su dėkingumu. Patys to nesitikėjome, bet atradome save vaiko pasaulyje, pamatėme jo akimis. Ryšys su sūnumi sustiprėjo, kai išmokome, kad tie metodai, kuriuos naudojome intuityviai, iš tiesų yra gerai žinomi ir rekomenduojami psichologų, mokytojų ir patyrusių tėvų. Visi šeimos nariai jaučiasi ramūs ir nori mokytis, išbandyti naujus dalykus gyvenime. Mes suprantame emocinius, psichologinius ir socialinius mūsų vaiko poreikius ir žinome, kaip juos patenkinti. Esame labai dėkingi organizatoriams ir mokymų vedėjams už šią programą, taip pat ir kitiems grupės dalyviams. Tarp jų buvo energingų tėvų, turinčių įdomių idėjų ir patirties. Susipažinę grupėje, mes toliau bendraujame ir planuojame kartu sukurti savo vaikams vystymuisi palankią aplinką atostogų ir laisvalaikio metu." <i>[Tatjana ir Myron P., Lvovas].</i></p> <p>„Dėkojame kvalifikuotiems specialistams, kurie dirba programoje, bei kitiems dalyvavusiems tėvas, iš kurių galėjome išmokti naujų ir teisingų būdų, kaip auklėti ir auginti savo vaiką. Mums buvo pristatytos įdomios ir naudingos temos apie vaikus nuo gimimo iki trijų metų amžiaus. Temos ir jų pristatymas paskatino gyvas diskusijas, nuomonių dalijimąsi, įkvėpė</p>

11. Vengrija

Home-Start Vengrija

PROGRAMOS PAVADINIMAS

„Pradžia namuose” [Otthon Segítünk Alapítvány] Vengrija

KUR ĮGYVENDINAMA PROGRAMA

Otthon Segítünk Alapítvány (OSA) – tai vengriška tarptautinės programos „Pradžia namuose” [Home – Start] tinklo, kuris buvo pradėtas Anglijoje, adaptacija. OSA – nacionaliniu mastu dirbanti organizacija. Ją sudaro 23 vietiniai skyriai: 7 Budapešte ir 16 kituose šalies miestuose.

Mūsų internetiniame puslapyje (www.otthonsegitunk.hu) galima rasti visą reikalingą informaciją apie mūsų veiklą bei kontaktinę informaciją.

PROGRAMOS APRAŠYMAS

Specialiai apmokyti savanoriai reguliariai, kas savaitę, tam tikrą laikotarpį lanko šeimas jų namuose. Pagalba daugiausiai teikiama tėvams, dažniausiai motinai, kuri lieka namuose prižiūrėti vaiko (vaikų). Programos idėja tokia, kad vaikui galime padėti daugiausiai, jei jis gaus daugiau dėmesio, supratimo ir meilės iš savo tėvų. Taip pat stiprindami motinos pasitikėjimą savo vaidmeniu ir padėdami jai atpažinti savo bei vaiko poreikius, galime padėti augti visai šeimai.

Programos stiprioji pusė iš dalies yra paprastumas: per asmeninį, žmogiškąjį santykį mes norime šeimoms perduoti dvi žinutes:

- mes priimame ir gerbiame kitą žmogų kaip individą su jo/jos vertybėmis;

- mes padedame suprasti šeimoms, kad jos nėra paliktos vienos su savo problemomis. Jų situacija tuo pačiu yra ir unikali, ir tipiška.

Savanoriai mokymų metu aptaria įvairias situacijas ir pavyzdžius bei išmoka pagalbos metodą, kuris neįpareigoja jų spręsti šeimos problemų. Jų vaidmuo yra ne parodyti kelią, bet palaikyti šeimas sudėtingu jų gyvenimo laikotarpiu. Mes padedame šeimoms nešdami gera nuotaiką ir supratingumą, kadangi žinome, jog gera nuotaika yra vaistas. Vaiko buvimas savaime mums atneša laimę.

PROGRAMOS TIKSLAI

1. Padėti šeimoms išvengti didesnių problemų ir šeimyninės krizės.
2. Paskatinti šeimas ieškoti būdų, kaip spręsti problemas.
3. Padėti pastebėti vaiko auginimo džiaugsmą ir prasmę.
4. Paskatinti šeimas plėsti ryšių ratą, rasti naujų kontaktų su bendraamžiais, klubų, žaidimų grupių ir kt.

PROGRAMOS SPECIFINĖS TIKSLINĖS GRUPĖS

1. Tėvai, turintys bent viena ikimokyklinio amžiaus vaiką.
2. Tėvai, turintys bent viena ikimokyklinio amžiaus vaiką. Ypatingas dėmesys teikiamas tiems, kurie patys turi negalę ar turi kūdikių su specialiaisiais poreikiais.
3. Savanoriai – iš 3 skirtingų grupių, kurie patys yra tėvai:
  - tėvai, gaunantys vaiko auginimo pašalpą, dažnai turintys kelis vaikus ir susiduriantys su sunkumais grįžti į darbo rinką.
  - tėvai, neturintys darbo ir susiduriantys su socialinės atskirties grėsme. Savanoriai, priklausantys šioms dviem grupėms, po mūsų mokymų bei praktikos, padedant kitoms šeimoms, jas reguliariai lankant, gali lengviau susirasti darbą. Taip pat jie atgauna savivertę, labiau pasitiki savimi ir tampa sėkmingesni darbo biržoje.
  - į pensiją išėję žmonės, kurie patys yra seneliai arba dar neturi anūkų. Savanoriaudami jie labiau pasitiki savimi, jaučiasi naudingais visuomenės nariais.

KAIP VEIKIA PROGRAMA

Programos „Pradžia namuose” būstinė yra Budapešte, kur ir jos pataria moji taryba, valdyba bei administracija. Šis šalies mastu dirbantis centras teikia specialistų pagalbą, atlieka administracines užduotis, ieško išteklių, palaiko ryšius su žiniasklaida ir apmoko programos organizatorius vietiniame lygmenyje, teikia reguliarias supervizijas, konsultacijas ir tęstinius mokymus organizatoriams.

Semmelweis medicinos universiteto elgesio tyrimų instituto atstovai sudarė 140 valandų akredituotus organizatorių mokymo kursus. Šios mokymo programos tikslas – įgyti šių trijų pagrindinių grupių įgūdžių:

1. Įgūdžiai, reikalingi organizuoti paramos/pagalbos veiklas remiantis į šeimą orientuotu požiūriu.
2. Profesiniai ir vadybos įgūdžiai, reikalingi norint sėkmingai valdyti organizaciją.
3. Įgūdžiai, reikalingi organizuoti ir įgyvendinti 50 valandų mokymus savanoriams.

Organizatoriai yra atsakingi už programos įgyvendinimą vietiniu lygmeniu. Jie surenka savanorius ir 50 valandų trukmės kursuose apmoko juos, kaip lankyti šeimas. Vėliau jie teikia grįžtamojo ryšio galimybę: palaiko ryšius su šeimomis ir suteikia savanoriams galimybę aptarti atvejus grupėje. Dar viena būtina organizatorių užduotis – apmokytas savanorių grupes suburti į bendruomenes. Svarbu, kad jie žinotų, kokios specialiosios paslaugos yra teikiamos vietoje ir kokie specialistai čia dirba. Organizatoriai gali gauti tęstinę pagalbą iš HHS ir iš koorganizatorių mieste, kuriame dirba.

Keliuose miestuose šią programą įgyvendina tam sukurti fondai.

Apmokyti savanoriai, kurie ir pats yra tėvai/motinos, lanko šeimas jų namuose. Jie teikia pagalbą reguliariai atvykdami ir siūlydami naują žmogišką santykį šeimoms, kurioms reikalinga pagalba. Savanoris atvyksta į vietą, kurioje gyvena šeima, neskuba, būna šalia ir suteikia pagalbą taip, kaip tai darytų geras draugas ar močiutė. Savanoriai gali išeiti su vaiku pasivaikščioti, padėti namų ruošoje, žaisti su vaikais ar tiesiog bendrauti, priklausomai nuo šeimos narių poreikių. Siekiama vaikų auginimo metus jiems paversti smagia patirtimi, o ne prievole ar nuobodžiavimu.

APIBŪDINKITE IŠŠŪKIUS, SU KURIAIS SUSIDŪRĖTE ĮGYVENDINDAMI PROGRAMĄ

1. Laukiančiųjų sąrašai: savanorių nėra pakankamai, kad būtų galima iš karto suteikti pagalbą visoms šeimoms, kurioms jos reikia.
2. Savanoriai per stipriai prisiriša prie šeimos, nors šeimai pagalba jau nebereikalinga ir ji gali susitvarkyti be savanorio.
3. Šeima nori ar jai reikia daugiau pagalbos, nei mes galime suteikti.
4. Kuris nors iš šeimos narių per stipriai prisiriša prie savanorio.

PROGRAMOS SĖKMĖS ISTORIJA, KURI ILIustruotų, KAIP VEIKIA ŠI PROGRAMA, ATVEJO ILIustracija

1. Kati ir Peter – abiems ši santuoka antroji. Abu turi ir augina po vieną sūnų iš pirmos santuokos: Marci ir Pisti, 8 ir 10 metų amžiaus. Pora taip pat turi 2,5 metų amžiaus dukterį Lia, kurios 70% smegenų yra pažeistos, ir laukiasi antro bendro vaikelio. Lia reikalavo daug energijos ir tai vertė berniukus jaustis nuošalyje. Tarpusavyje jie sutarė gerai, galbūt net per gerai: pradėjo rūkyti, šlaistyti gatvėse, apleido mokslus. Šeima kreipėsi pagalbos, nes 8 mėnesį nėščiai motinai buvo sunku pasirūpinti Lia. Savanorė Ili aplankydavo šeimą tris kartus per savaitę. Kati ir Peter turėjo laiko apsipirkti, atlikti namų ruošos darbus ir pasikalbėti tarpusavyje. Taip pat motina turėjo laiko pasidomėti, kas vyksta berniukų gyvenimuose. Kati ir Peter nerimavo dėl berniukų, nes jautė, kad darosi sunku juos suvaldyti. Siekdami atrasti šiai problemai galimą sprendimą, mes surengėme savanorių ir organizatorių susitikimą. Atrinkome vieną iš savanorių – Karcsi, patrauklų ir pasižymintį geru humoro jausmu vyrą, turintį du jau suaugusius vaikus, bet dar neturintį anūkų. Jam tai buvo tinkama užduotis.

Karcsi lankė šeimą vieną kartą per savaitę trečiadienio vakarais. Peter ir berniukai būdavo namuose. Kartu jie sėdėdavo virtuvėje ir kalbėdavosi, gerdavo arbatą, o tuo metu Ili prižiūrėdavo Lia.

Pokalbiai nukrypdavo apie vaikystę ir Karcsi pasakodavo daug įdomių pasakojimų iš savo vaikystės. Audringas juokas priviliodavo ir berniukus dalyvauti pokalbiuose. Peter taip pat prisiminė keletą smagių pasakojimų

iš savo vaikystės. Ir Kati papasakojo apie savo močiutės žąsį, kuri bėgo greičiau nei ji. Trečią ar ketvirtą kartą Pisti papasakojo nutikimą mokykloje (kuris, žinoma, „nutiko kažkam kitam“). Vėliau išdrįso ir Marci – jis įsiterpė į pokalbį papasakodamas nešvankų juokelį. „Trečiadienio vakaro pokalbių šou“ per porą mėnesių tapo tradicija ir tęsėsi ir po mažosios Evi gimimo. Ji taip dalyvaudavo sėdėdama mamai ant kelių. Po kurio laiko smagiuose trečiadienio vakaruose pradėjo dalyvauti ir keletas draugų. Marci ir Pisti džiaugėsi galėdami vėl leisti laiką kartu su savo tėvais ir seserimis. Buvo aišku, kad trečiadienio vakarais jie yra dėmesio centre. Mama ir tėtis klausydavosi tik jų. Pamažu berniukai pradėjo kalbėti ir apie rimtus dalykus. Karcsi palaipsniui „išnyko“, palikdamas šeimą ir draugus bendrauti tarpusavyje.

Mažajai Evi buvo beveik metai, kai Ili taip pat nustojo lankyti šeimą. Šeima susisieki su Peterio tėvais, su kuriais prieš tai prastai sutarė. Kati ir Peter persikraustė į tą patį kaimą, kur gyveno seneliai ir Peter čia rado darbą. Ne tik seneliai bet ir dvi tetos buvo laimingos galėdamos padėti šeimai.

2. Socialinis darbuotojas paprašė padėti kurčiųjų porai, nes poros vienerių metų amžiaus sūnui reikėjo išmokti kalbėti, kad galėtų lankyti vaikų darželį. Mūsų savanoris, muzikos mokytojas, labai džiaugėsi šia užduotimi. Berniukas išmoko puikiai kalbėti prieš prasidedant darželiui.

Viskas ėjosi taip gerai, kad kai motinai vėl prireikė pagalbos, ji vėl kreipėsi į mus: padėti sutvarkyti popierius banke, pasikeisti adresą ir kt. Šiais atvejais mūsų savanoris galėjo padėti jai susikalbėti su įstaigų darbuotojais. Kartu jie galėjo veikti efektyviau. Savanorio buvimas šalia padėjo motinai labiau pasitikėti savimi. Po vienerių metų, užbaigiant šį palaikančią santykį, motina mums pranešė, kad susilaukė antro kūdikio, ir, jei yra galimybė, vėl nori paprašyti mūsų pagalbos.

3.3.40 metų amžiaus tėvą kreiptis pagalbos į programą „Pradžia namuose“ įtikino kaimynė. Tėvas gyvena vienas nuomojamame bute ir augina penkiamečius dvynius. Žmona jį paliko. Pagalbos vyras sulaukia tik iš savo motinos, kuri gyvena kaime už 15 km. Kiti giminaičiai su juo nebendrauja, nes nepritarė jo santuokai, kuri, kaip vėliau paaiškėjo, iš tiesų buvo prastas sprendimas. Vyrui buvo vis sunkiau susirasti darbą dėl to, kad turėjo rūpintis vaikais. Jis negalėjo dirbti anksti ryte, vėlai vakare ar pamainomis. Kai vaikai sirgdavo, turėdavo likti su jais namuose. Jis augino vaikus su didele meile. Vaikai augo draugiški ir mylintis, kaip ir jų tėvas. Butas buvo tvarkingas, vaikai švarūs ir prižiūrėti.

Mūsų savanorė atvykdavo pasirūpinti vaikais. Ji bandė bent kažkiek užpildyti motinos trūkumą jų gyvenimuose. Dvyniai glaudėsi prie savanorės, ji jiems pasakojo pasakas, kartu grojo, bendravo. Tėvas niekada nepasakodavo apie savo finansinius sunkumus, bet mūsų savanorė iš vaikų sužinodavo, kad dujos ir elektra buvo išjungti dėl neapmokėtų sąskaitų. Padėti šeimai buvo įtraukta ir vietinė administracija.

4. Andi – antroji Marko žmona. Pirmoji jo žmona mirė. Vyrui buvo 40 metų, kai jis vedė 22 metų amžiaus Andi. Markas turi sūnų iš ankstesnės santuokos – Robi. Robi buvo paauglys, kai gimė Laci. Robi labai mylėjo savo pamotę ir jaunesnįjį brolių. Andi su juo bendraudavo žaismingai ir malo-

niai, ir kartais net gi atrodydavo, kad daro didesnę įtaką jam nei tėvas. Robiui gerai sekėsi mokykloje, o jo norą siekti aukštesnių studijų šeima labai palaikė.

Laci buvo 6 savaitės, kai Markas kreipėsi į vietinės programos „Pradžia namuose“ vadovą. Jis nerimavo dėl savo žmonos, kuri, kaip vėliau paaiškėjo, bet kokia kaina siekė prilygti jo mirusiai žmonai. Problema kilo todėl, kad Laci nuolat verkdamas ir visai neleisdavo mamai išsimiegoti. Berniukui buvo atliktos visos įmanomos medicininės apžiūros, kurios rodė, kad jis visiškai sveikas, tik verkšmingas. Markas ir Robi daug padėdavo namuose, bet Andi labai liūdėjo dėl Laci. Ji manė, kad yra bloga motina, kuri nesugeba susitvarkyti su kūdikiu.

Jauna savanorė Erika, trijų vaikų motina, pradėjo lankytis šeimoje. Erika savo autoritetinga nuomone galėjo įtikinti Andi, kad kūdikis yra visiškai sveikas. Erika praleisdavo šeimoje dvi valandas du kartus per savaitę. Pagal susitarimą, pradžioje Erika pažaisdavo su kūdikiu 15 minučių, o Andi tuo metu galėjo užsiimti norima veikla, kuriai anksčiau nerasdavo laiko. Pavyzdžiui: skaityti, pagulėti vonioje, klausytis muzikos ir kt. – bet kokia veikla, nesusijusia su kūdikiu ar namų ruošos darbais. Antrą savaitę jos sutarė laiką pratęsti iki 30 minučių, o palaipsniui iki dviejų valandų. Joms bendraujant Erika įtikino Andi, kad ji yra gera motina ir patenkina savo sūnelio poreikius, kad Robiui nieko netrūksta. Erika patikino, kad tai normalu, jog sūnus nori būti arti jos. Savanorė motina turinti tris vaikus, pasakojo, kad pati nuolat visur kartu vėžimėlyje vežiodavosi savo mažylius. Nepaisant to, kai buvo pasiruošę, jie tapo vis savarankiškesni. Per penkerius mėnesius jauna mama atgavo pusiausvyrą. Padedama mūsų savanorės ji įgijo stiprybės ir, padedant šeimai, galėjo savarankiškai rūpintis kūdikiu.

Gražiausia šios istorijos pabaiga – kai mažasis Laci paaugo, jam suėjo penkeri metai, ir pradėjo lankyti darželį, Andi kreipėsi į „Pradžia namuose“ pati norėdama tapti savanore. Daug jaunų motinų reikia padrąsinimo ir patikinimo, jog jos yra geros motinos. Andi šią pamoką išmoko ir dabar nori padėti kitiems.

VšĮ Paramos vaikams centras
Latvių g. 19A, Vilnius LT-08113
Tel: [85] 2 715980, 370 611 43567
Faksas: [85] 2715979
El. paštas:pvc@pvc.lt
Internetinės svetainės:
www.pvc.lt
www.pozityvitevyste.lt
www.vaikystebesmurto.lt

